

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Právní úprava manželství

Markéta Šebková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Markéta Šebková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Právní úprava manželství

Název anglicky

Legal regulation of marriage

Cíle práce

Cílem první části bakalářské práce bude vytyčit teoretická východiska pro institut manželství v právním řádu České republiky, konkrétně pro jeho vznik, v průběhu trvání manželství a při zániku manželství. Cílem praktické části práce bude zjistit, zda-li relevantní fyzické osoby (tak, jak jsou vymezeny zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) jsou si vědomy všech svých práv, povinností a dalších právních aspektů spojených s institutem manželství, a dále na základě zjištěných informací vypracovat manuál, který bude sloužit pro osoby, které se chystají uzavřít manželství, dále pro manžele v době trvání manželství, stejně tak i pro osoby po zániku manželství.

Metodika

Základní metodikou pro teoretickou část bude sběr dat a analýza informací, včetně studia odborné literatury, která se bude zabývat problematikou manželství. V praktické části práce bude využit kvantitativní přístup ke sběru dat formou dotazníkového šetření. Využitím metody syntézy pak budou následně vyhodnocení a závěry provedené analýzy a kvantitativního výzkumu zpracovány do manuálu, který bude nápomocný při řešení jednotlivých právních problémů a bude sloužit pro osoby, které se chystají uzavřít manželství, dále pro manžele v době trvání manželství, stejně tak i pro osoby po zániku manželství.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Manželství, majetek, rodina, předmanželská smlouva, sňatek, rozvod, společné jmění manželů, notář, zákon, soud

---

Doporučené zdroje informací

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. 282 s. ISBN 978-80-7357-597-7
FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 243 s. ISBN 978-80-7357-350-8
HOLUB, M., BIČOVSKÝ, J., POKORNÝ, M. Společné jmění manželů. 2. aktualizované vydání, Praha: Linde Praha, a.s., 2009. 200 s. ISBN 978-80-7201-747-8
MALÝ, Karel. a kol. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přepracované vydání. Praha: Linde Praha a. s., 2003. 673 s. ISBN 80-7201-433-1
MALÝ, Karel. České právo v minulosti. 1. vyd. Praha: Orac, 1995. 269 s. ISBN 80-85903-01-6
ŠARMAN, Jan. Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. 264 s. ISBN 80-7357-216-8
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Denisa Cívínová

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 10. 9. 2014

JUDr. Jana Borská

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 06. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Právní úprava manželství" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. března 2016

_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí bakalářské práce, Mgr. Denise Cívínové, za odborné vedení, trpělivost a poskytnutí cenných rad při zpracování této práce. Zároveň děkuji Ing. Pavlíně Maříkové, z katedry humanitních věd, za odbornou pomoc při tvorbě kvantitativního výzkumu. Velké poděkování patří také mé rodině, která mi po celou dobu studia byla velkou oporou.

Právní úprava manželství

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá problematikou manželství v České republice, upravenou zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Na začátku teoretické části bakalářské práce je nejprve nastíněna historie uzavírání manželství v římském právu a českém právu před a po roce 1945 a jsou zde vymezeny prameny, jimiž se musí manželství řídit. Dále je v práci podrobně popsán současný vznik manželství a způsoby jeho uzavření, charakteristika vztahů mezi manželi a zánik manželství. Praktická část práce je zaměřena na zjištění vědomostí o instituci manželství formou dotazníkového šetření. Zjištěné poznatky jsou aplikovány do manuálu o manželství, kde je popsán postup matričního řízení před uzavřením manželství, postup při změně rozsahu společného jmění manželů, pohled církve na rozvod manželství, rozvodové řízení a uplatnění nároku na výživné rozvedeného manžela. Na konci práce jsou v přílohách názorně představeny dokumenty potřebné k uzavření manželství - Dotazník k uzavření manželství a Protokol o uzavření manželství.

Klíčová slova: manželství, rodina, majetek, společné jmění manželů, rozvod, vyživovací povinnost, notář, zákon, soud, matriční úřad

Legal regulation of marriage

Summary

This bachelor thesis deals with the issue of marriage in the Czech Republic, regulated by Law no. 89/2012 Sb., of Civil Code. At the beginning of the theoretical part of this work at first there is outlined the history of marriage in the Roman law and the Czech law before and after the 1945 and there are defined resources, which a marriage must govern by. Below is described in details the current emergence of marriage and the ways of contracting it, a characteristic of relations between married couples and an annulment of marriage. The practical part of the bachelor thesis is focused on the survey of knowledge about the institution of marriage by questionnaire. The findings are applied to a manual about marriage, where is described the process of a registry office before a marriage, the procedure of changing the community property of spouses, view of the Church on divorce, divorce proceedings and a claim for alimony a divorced spouse. At the end of the thesis are enclosed clearly presented the necessary documents about marriage - Marriage questionnaire and Protocol about marriage.

Keywords: marriage, family, property, common marital property, divorce, maintenance obligation, notary, law, court, registry office

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika	12
3	Teoretická východiska	14
3.1	Historický vývoj právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely	14
3.1.1	Právní úprava manželství v římském právu	14
3.1.2	Právní úprava manželství na území českého státu	15
3.1.2.1	Manželské právo do roku 1945	15
3.1.2.2	Manželské právo po roce 1945	17
3.2	Prameny právní úpravy manželství	17
3.3	Pojem a účel manželství	18
3.4	Doklady k uzavření manželství	19
3.5	Formuláře k uzavření manželství	19
3.6	Způsoby vzniku manželství	20
3.6.1	Občanský sňatek	21
3.6.2	Církevní sňatek	22
3.7	Zvláštní způsoby uzavírání manželství	23
3.7.1	Sňatek v ohrožení života	23
3.7.2	Uzavření manželství zmocněncem	23
3.7.3	Uzavření manželství v cizině	24
3.8	Neplatnost a neexistence manželství	24
3.8.1	Neplatné manželství	24
3.8.2	Zdánlivé manželství	26
3.9	Vztahy mezi manžely	26
3.9.1	Osobní práva a povinnosti manželů	26
3.9.2	Společné jmění manželů	27
3.9.2.1	Smluvený režim	28
3.9.2.2	Zákonný režim	30
3.9.2.3	Režim založený rozhodnutím soudu	32

3.9.2.4	Zánik a vypořádání společného jmění manželů	33
3.10	Zánik manželství.....	34
3.10.1	Smrt jednoho z manželů, prohlášení za mrtvého	34
3.10.2	Rozvod	35
3.10.2.1	Sporný rozvod	35
3.10.2.2	Nesporný rozvod	36
3.10.2.3	Ztížený rozvod.....	37
3.10.3	Změna pohlaví	37
3.11	Právní následky zániku manželství.....	38
3.11.1	Výživné rozvedeného manžela	38
4	Vlastní práce	40
4.1	Dotazníkové šetření	40
4.1.1	Výsledky testových otázek	44
4.1.2	Shrnutí dotazníkového šetření	54
4.2	Manuál	56
4.2.1	Vznik manželství	56
4.2.1.1	Církevní sňatek.....	57
4.2.2	Společné jmění manželů	58
4.2.3	Zánik manželství rozvodem.....	59
4.2.3.1	Sporný rozvod	60
4.2.3.2	Nesporný rozvod	60
4.2.3.3	Rozvod církevního sňatku	61
4.2.4	Výživné rozvedeného manžela	62
5	Závěr.....	63
6	Seznam použitých zdrojů	65
6.1	Odborná literatura	65
6.2	Judikatura.....	66
6.3	Právní předpisy	66
6.4	Internetové zdroje	67
7	Přílohy	68

Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví	41
Graf č. 2: Věk respondentů	41
Graf č. 3: Rodinný stav	42
Graf č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání	43
Graf č. 5: Úřad evidující uzavřená manželství	44
Graf č. 6: Minimální počet osob u civilního obřadu	46
Graf č. 7: Pokřtění snoubenců.....	47
Graf č. 8: Možnost rozšíření či zúžení společného jmění manželů	48
Graf č. 9: Poplatek za rozvod.....	51
Graf č. 10: Rozvod církevního sňatku	52
Graf č. 11: Povinnost platit na dítě výživné.....	53

1 Úvod

Mnozí lidé si mohou poslední dobou klást otázku, zda má v dnešní době ještě význam uzavírat manželství. Tradice uzavírání manželství zde funguje už po dlouhá staletí. Když se podíváme zpětně do minulosti, první zmínku o manželství lze nalézt již v knize Genesis, běžně přezdívanou pod pojmem kniha Mojžíšova. Manželství lidé uzavírali také v období římského práva, kde ke vzniku sňatku stačila projevená vůle snoubenců a souhlas rodičů. Manželství plní svoji důležitou funkci i dnes, avšak oproti předchozím letům stále častěji dochází u mladých lidí k uzavírání manželství až v o dost pozdějším věku. Moderní doba také přispívá k tomu, že lidé často žijí ve společné domácnosti na tzv. "psí knížku". Mohou je k tomu vést nejrůznější důvody od špatné zkušenosti z předchozího vztahu, pobírání dávek od státu až po dluhy partnera. Lze však nalézt i opačné případy, kdy lidé uzavřou několik sňatků během svého života, a také se několikrát rozvedou. V posledních letech dochází k nárůstu rozvodovosti, kdy nejčastějšími příčinami bývají neshody mezi partnery, odhalená nevěra či upřednostňování osobních zájmů před zájmy rodiny. Co se však poslední dobou dostává do popředí je uzavírání předmanželských smluv. Dříve bychom našli jen malý zlomek lidí, kteří mají tuto smlouvu uzavřenou. Dnes však lidé běžně navštěvují notáře, aby jim pomohl tuto smlouvu sepsat pro případ nečekaných pozdějších problémů, například v podobě dluhů podnikajícího partnera.

Téma bakalářské práce zabývající se právní úpravou manželství, bylo vybráno z toho důvodu, že je velmi praktické pro život a téměř každý se s ním během svého života setká. Práce vychází z aktuální právní úpravy obsažené v hlavě první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž se stal účinným k 1. lednu 2014.

Autorka doufá, že tato práce alespoň částečně pomůže laické veřejnosti při orientaci v oblasti manželství.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce bude vytyčit teoretická východiska pro institut manželství v právním řádu České republiky, konkrétně pro jeho vznik, v průběhu trvání manželství a při zániku manželství a dále bude cílem zjistit, zda-li relevantní fyzické osoby (tak, jak jsou vymezeny zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) jsou si vědomy všech svých práv, povinností a dalších právních aspektů spojených s institutem manželství. Na základě takto zjištěných informací bude vypracován manuál, který bude sloužit pro osoby, které se chystají uzavřít manželství, dále pro manžele v době trvání manželství, stejně tak i pro osoby po zániku manželství.

Dílčím cílem teoretické části práce bude vymezit platné prameny právní úpravy manželství, pojem a účel manželství, představit způsoby vzniku manželství, charakterizovat neplatnost a neexistenci manželství, popsat vztahy mezi manželi, zánik manželství a právní následky zániku manželství. Dílčím cílem praktické části práce bude na základě dotazníkového šetření zjistit celkové povědomí o instituci manželství osob starších 18 let. Na základě poznatků z výsledků dotazníkového šetření se bude praktická část dále věnovat matričnímu řízení před uzavřením manželství, změnou rozsahu společného jmění manželů, rozvodovému řízení, pohledu církve na rozvod manželství a uplatněním nároku na výživné rozvedeného manžela.

2.2 Metodika

Tato bakalářská práce bude rozdělena na dvě části - teoretická východiska a vlastní práce. Teoretická část práce bude zpracována na základě shromáždění a prostudování příslušné odborné literatury, uvedené na konci práce v seznamu zdrojů, vztahující se k problematice manželství. Dále bude součástí práce judikatura, a to zejména rozsudky a usnesení Nejvyššího soudu České republiky. Také bude zapotřebí prostudovat potřebné právní předpisy a zákony, zejména zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Praktická část práce bude vytvořena na základě získaných poznatků z teoretické části práce. Zde bude využit kvantitativní přístup ke sběru dat formou dotazníkového šetření, v rámci kterého bude zkoumáno povědomí obyvatel České republiky o instituci manželství. Dotazník bude zahrnovat 23 otázek a bude sestaven tak, aby pokryl celou oblast manželství, od jeho počátku až po zánik manželství. Zjištěné poznatky budou zpracovány do přehledných grafů. Následně s využitím metody syntézy budou výsledky kvantitativního výzkumu zpracovány do praktického manuálu o manželství, ve kterém bude zejména čerpáno z příslušných právních předpisů a ze stránky Ministerstva vnitra České republiky.

3 Teoretická východiska

3.1 Historický vývoj právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely

3.1.1 Právní úprava manželství v římském právu

Právní úpravu majetkových vztahů mezi manžely najdeme už v období římského práva, které vycházelo ze základního principu, podle kterého manželství vzniká na základě souhlasu mezi mužem a ženou. Římské právo také následně ovlivnilo manželství v kanonickém právu a přejalo důležitý prvek - monogamní pojetí manželství.¹

„Římané nazírali na manželství jako na svazek uzavíraný v zájmu muže.“² Pro tehdejší právo byla charakteristická nadvláda muže nad ženou, kdy manželka byla podrobena moci svého muže, hlavy rodiny tzv. "pater familias". Žena neměla právo vlastnit svůj majetek, který měla z původní rodiny, a tak přešel do rodiny manžela. Platila zde zásada, že žena byla v postavení vůči svému muži jako dcera, a vůči svým dětem jako jejich sestra.³

Výhodou manželky oproti dětem bylo, že nemohla být libovolně trestána svým mužem, ale muž se musel nejdříve poradit jak se svou rodinou, tak i s krevním příbuzenstvem své ženy. Mezi pravomoce muže patřilo určit v závěti manželce poručníka. Proti tomu byl muž povinen své ženě a dětem poskytnout přiměřenou výživu dle svého stavu a majetku.⁴ Toto manželství bylo nazýváno "matrimonium cum in manum conventione" (manželství přísné).

Mladší forma manželství se nazývala "matrimonium sine in manum conventione" (manželství volné). V této formě manželství již žena nebyla podřízena svému muži. Žena zůstávala ve své původní rodině a její majetek nebyl převeden na majetek manžela, neboť zde nevznikalo žádné majetkové společenství. Mohla ho mít pod svou správou, avšak ve většině případech nechala spravovat svůj majetek manžela. Pokud nastala situace, kdy nebylo jasné, zda věc patří muži či ženě a žena neprokázala, že věci nabyla sama, platila

---

¹ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 21 a násl.

² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*, s. 133

³ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J., *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, s. 38

⁴ HOLUB, M., BIČOVSKÝ, J., POKORNÝ, M., *Společné jmění manželů*, s. 140

v římském právu domněnka, že majetek patří muži. Tato domněnka platila až do 31. prosince 1949.⁵

V té době bylo běžné poskytování věna, jakožto majetku, které přinášela žena manželovi. I když podle římského práva neměla manželka povinnost věno přinést, bylo žádoucí a bylo pokládáno jako finanční pomoc pro manžela spojenou se založením rodiny. Věno mohlo tvořit prakticky cokoliv a poskytnout jej mohla buď sama manželka a nebo místo ní kterákoliv jiná osoba.⁶

3.1.2 Právní úprava manželství na území českého státu

3.1.2.1 Manželské právo do roku 1945

Manželství a jeho právní úprava byla již za dob feudálního práva svěřena do rukou církve tzv. kanonického práva, které upravovalo rodinné a manželské vztahy až do roku 1949. Nicméně manželství tu bylo upraveno již dříve a to v Dekretech Břetislavových z roku 1039. Rozhodování manželských sporů náleželo církevním soudům (nejčastěji šlo o nedodržení manželských slibů či spory o neplatnosti manželství). Manželství vznikalo sňatkem, uzavřeným před církví a bylo dle poučky kanonického práva „*co Bůh spojil, člověk nerozlučí*“⁷ nerozlučitelné. K zániku mohlo dojít pouze v případě prohlášení za neplatné nebo smrti jednoho z manželů.

Manželka byla podřízena moci svého muže a přinášela do manželství věno, které patřilo do vlastnictví muže. Žena musela být svému muži absolutně věrná, neboť její nevěra byla stíhána jak církevním soudem, tak i rukou manžela, který ji i milence v případě přistižení mohl zabít. Toto právo měl i otec nevěrné dcery. „*Věno nevěsty byl majetek, peníze, statky, které žena přinášela do manželství, aby se staly majetkem muže, jenž s tímto majetkem mohl neomezeně disponovat*“.⁸

Na věno měla manželka ze zákona nárok a rodina jí ho musela vyplatit. Nestalo by se tak pouze v případě uzavření sňatku bez souhlasu její rodiny. Pevně stanovená výše věna byla předmětem svatební smlouvy mezi rodinou nevěsty a ženichem. Právě jemu náleželo právo vymáhat se věna soudně.

⁵ HOLUB, M., BIČOVSKÝ, J., POKORNÝ, M., *Společné jmění manželů*, s. 15

⁶ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*, s. 140

⁷ MALÝ, K., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, s. 124

⁸ MALÝ, K., *České právo v minulosti*, s. 77

Kromě svatebního věna, které vnašela do sňatku rodina nevěsty, bylo zřízeno i věno vdovské, které by připadlo ženě v případě smrti manžela. Manželka také byla chráněna před vzdáním se svého věna vůči svému manželovi. Vycházelo se z předpokladu, že "žena je vězněm svého muže" a nemá tedy pravomoc ve svém rozhodování. V případě darování části či celého věna stačilo, pokud žena po smrti prohlásila, „*co jsem učinila, učinila jsem jako vězeň muže svého*“, a darování se stávalo neplatným.⁹

V případě úmrtí manželky do jednoho roku po svatbě si mohl její muž nechat celé její věno. V opačném případě, skonáním manžela bylo ženě celé věno vráceno a s ním i ostatní majetek, který do manželství vnesla.

Celé manželství a rodinné právo bylo v době rakouského císařství upraveno ve Všeobecném občanském zákoníku (§ 44 až § 136),¹⁰ jehož právní úprava vycházela z práva kanonického. Důležitou podmínkou bylo nejen to, že se manželé zavazují k vzájemným povinnostem, ale také, že jim ve sňatku nebrání některá ze zákonných překážek jako například duševní porucha, právní způsobilost, nedostatek věku či odsouzení k vysokému trestu.

Až do roku 1867 byl také vyžadován v případě uzavření manželství souhlas orgánu veřejné správy tzv. politického konsesu. Pokud chtěl ženich o tento souhlas požádat, musel určitým způsobem dokázat, že je schopen uživit svou budoucí rodinu, nebo že je mravně i právně způsobilý. V době kapitalismu taktéž platilo, že manželství může být zrušeno prohlášením za neplatné, prohlášením za mrtvého, smrtí jednoho z manželů nebo rozlukou.

Pro katolíky byla rozluka zakázána, nicméně se povoloval tzv. "rozvod od stolu a lože", kdy manželé nebyli nuceni spolu žít, manželství nezanikalo a musela být dodržena absolutní věrnost. Velké změny nastaly až v období bachovského absolutismu. V té době dochází ke vzniku konkordátu a k obnovení moci soudů nad manželskými otázkami a spory. Po pádu konkordátu došlo ke vzniku civilních sňatků, kdy si snoubenci mohli vybrat mezi sňatkem civilním nebo církevním.

V roce 1919 dochází k zavedení tzv. Rozlukového zákona (č. 320/1919 Sb. z. a n.), který sjednotil úpravu uzavírání manželství v českých zemích a na Slovensku. Zákon pojednával především o způsobu uzavírání manželství, rozluce či o překážkách v manželství.¹¹

---

⁹ MALÝ, K., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, s. 125

¹⁰ MALÝ, K., *České právo v minulosti*, s. 211

¹¹ VESELÁ, R., A KOL., *Rodina a rodinné právo*, s. 76

3.1.2.2 Manželské právo po roce 1945

V roce 1948 byla zahájena reforma rodinného práva, která přinesla mnoho změn. Nejpodstatnější změnou bylo zrovnoprávnění manželů, kde docházelo ke zlepšení postavení žen ve společnosti. Taktéž dochází ke zrušení otcovské moci nad dětmi, k vytvoření institutu majetkového společenství manželů a ke stanovení podmínek rozvodu manželství. „Manželství a rodina byly chápány jako společenská jednotka, jejíž účel a funkce jsou podřízeny zájmům veřejnosti, resp. státu.“¹²

Významnou roli zde sehrával stát, který určitým způsobem působil na manžele. Za cíl si dával udržení vzájemných rodinných vztahů a vytvoření co nejlepších podmínek pro výchovu dětí. Manželství bylo podporováno jak bezúročnými půjčkami, tak dávkami v mateřství.

3.2 Prameny právní úpravy manželství

Základním pramenem právní úpravy manželství je Listina základních práv a svobod,¹³ konkrétně článek č. 32, kde je vymezena zákonná ochrana rodiny a rodičovství. Zaručuje zvláštní ochranu dětí a mladistvých a také péči a ochranu těhotné ženě v pracovních vztazích. Rodiče mají právo na péči a výchovu jejich dětí. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé dítě může být od nich odloučeno proti jejich vůli, pokud tak rozhodne soud nebo zákon. Rodiče, kteří pečují o děti mají právo na pomoc od státu.

Právní úprava se také řídí řadou mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a kterými je Česká republika vázána. Nejprve je třeba zmínit Úmluvu o právech dítěte z roku 1989, která zahrnuje veškerá práva dítěte před dosažením 18 let věku, pokud nebylo zletilosti dosaženo dříve.

Jako další mezinárodní smlouvy je možno uvést Úmluvu o souhlasu manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství uzavřenou v roce 1962 v New Yorku (vyhláška č. 124/1968 Sb.), Úmluvu o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití přijatou v Haagu roku 1970 (vyhláška č. 131/1976 Sb.) či Úmluvu o vymáhání výživného v cizině podepsanou roku 1956 v New Yorku (vyhláška č. 33/1959 Sb.) a další.

---

¹² KUKLÍK, J., A KOL., *Dějiny československého práva 1945 - 1989*, s. 575

¹³ ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Při vstupu České republiky do Evropské Unie je nutné se řídit i prameny práva Evropské unie, které mají přednost před zákony. Jedním z pramenů je nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti.¹⁴

Nejdůležitějším pramenem právní úpravy manželství v České republice je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, konkrétně jeho druhá část věnovaná rodinnému právu. Manželství je pak dále upraveno v hlavě první, přesněji v ustanoveních § 655 až § 770. Občanský zákoník nahradil dřívější zákon o rodině, který přestal samostatně existovat k 31. prosinci 2013. Působil zde již od roku 1964.

Dalším neméně důležitým pramenem je zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který upravuje řízení ve věcech manželských a partnerských, jako například řízení o povolení uzavřít manželství nebo řízení ve věci určení a popření rodičovství. Řízení o výživném mezi manželi či vypořádání společného jmění manželů má na starosti zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém řeší záležitosti s mezinárodním prvkem. Pro rodinné právo je také významný zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, který vymezuje orgány, před kterými je možné uzavřít manželství a stanovuje, co se запиše do matričních knih. Nelze také opomenout zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, který řeší statusovou úpravu trvalého společenství dvou osob stejného pohlaví.

3.3 Pojem a účel manželství

V každé lidské společnosti můžeme nalézt společensky uznávaný typ svazku mezi mužem a ženou, který je nazýván manželstvím. Očekává se, že tento svazek bude víceméně trvalý. „*Prostřednictvím instituce manželství získává každý z manželů na druhého partnera sexuální právo, přičemž toto právo často bývá výlučné.*“¹⁵

Podle § 655 občanského zákoníku je hlavním účelem manželství založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.¹⁶ Manželé mají mezi sebou velmi blízký vztah, kdy bližším vztahem už může být pouze vztah jedince ke své matce, tzv. mateřské pouto.

---

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 10

¹⁵ VESELÁ, R., A KOL., *Rodina a rodinné právo*, s. 115

¹⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Je vyžadováno, aby před uzavřením manželství snoubenci navzájem poznali svůj zdravotní stav a charakterové vlastnosti, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. Dále musí uvést, že jim nejsou známy překážky, které by bránily uzavření manželství, že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, společného bydlení a hmotného zajištění rodiny po uzavření manželství.¹⁷

3.4 Doklady k uzavření manželství

Snoubenec, který je občanem České republiky a je přihlášen k trvalému pobytu v České republice, musí matričnímu úřadu dle § 33 a § 37 zákona o matrikách předložit:

- „*rodný list, doklad o státním občanství*
- *výpis údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu*
- *výpis z evidence obyvatel o osobním stavu*
- *pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství nebo úmrtní list zemřelého manžela, případně pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství či úmrtní list zemřelého partnera*
- *v případě uzavření manželství nezletilou osobou starší 16 let, musí tato osoba předložit rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství*“¹⁸

3.5 Formuláře k uzavření manželství

Dotazník k uzavření manželství (Příloha č. 1) - první část vyplňují snoubenci společně s matrikářem a druhou část vyplňuje sám matrikář. Musí být předložen tomu matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Snoubenci si ho mohou vyzvednout na kterémkoliv matričním úřadu.¹⁹

---

¹⁷ VESELÁ, R., A KOL., *Rodina a rodinné právo*, s. 116

¹⁸ Zákon č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*

¹⁹ MINISTERSTVO VNITRA. Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik: *Uzavření manželství*. [online]. 3.3.2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>

Protokol o uzavření manželství (Příloha č. 2) - vyplňuje matrikář společně se snoubenci nebo se snoubencem na základě veřejných listin. Dle § 40 zákona o matrikách ho musejí podepsat:

- manželé, svědci, oddávající
- matrikář v případě uzavření občanského sňatku
- zmocněnec, je-li manželství uzavíráno zmocněncem
- tlumočník, je-li jeho přítomnost k uzavření manželství nutná²⁰

3.6 Způsoby vzniku manželství

Podle ustanovení § 656 odst. 1 občanského zákoníku „*Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen "snoubenci"), že spolu vstupují do manželství.*"²¹

Toto prohlášení musí být učiněno slavnostně a veřejně za přítomnosti dvou svědků před příslušným matričním úřadem.

Obřad probíhá tak, že oddávající položí snoubencům otázku, zda dobrovolně vstupují do manželství. V případě kladné odpovědi snoubence druhého v pořadí, vzniká manželství.

Dle § 659 občanského zákoníku může manželství vzniknout i jinak, avšak musí být zřejmé, že snoubenci činí svou sňatečnou vůli.²² Dále vzniká manželství v případě, že snoubenci projeví svou vůli jinak než slovy, kdy příkladem může být rituál, který je typický pro určitou církev či v případě vyřčeného slibu mezi snoubenci navzájem.²³

Podle toho, komu snoubenci činí sňatečné prohlášení vůle o vstupu do manželství, rozlišujeme:

- občanský sňatek
- církevní sňatek

---

²⁰ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

²¹ Zákon č. 89/2012, Sb., občanský zákoník

²² Zákon č. 89/2012, Sb., občanský zákoník

²³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 48

3.6.1 Občanský sňatek

Občanský sňatek je uzavírán na základě prohlášení o vstupu do manželství, který snoubenci činí osobně před příslušným orgánem veřejné moci provádějící sňatečný obřad za přítomnosti matrikáře.²⁴

Orgány před kterými je možno uzavřít občanský sňatek podle § 11a odst. 1 zákona o matrikách:

- „*starosta, místostarosta nebo pověřený člen zastupitelstva obce městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem, a to pouze ve správním obvodu tohoto matričního úřadu*
- *starosta nebo místostarosta obce, které nejsou matričním úřadem a je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu, a to pouze ve správním obvodu této obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst*
- *primátor hlavního města Prahy, náměstek primátora hlavního města Prahy nebo pověřený člen zastupitelstva hlavního města Prahy, jakož i primátor statutárního města, náměstek primátora statutárního města nebo pověřený člen zastupitelstva statutárního města, a to pouze ve správním obvodu hlavního města Prahy nebo statutárního města*“²⁵

Manželství je možné uzavřít v místě určeném příslušným úřadem pro konání slavnostních obřadů. Uzavřít manželství na kterémkoliv vhodném místě povoluje matriční úřad, pod který toto místo spadá. Vhodné místo je závislé na dohodě snoubenců, matrikáře a oddávajícího. V posledních letech stále častěji dochází k uzavírání manželství mimo obřadní síň, ať už se jedná o zámek, hrad či památné místo. Vždy by měla být zachována slavnostní forma.²⁶

---

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 51

²⁵ Zákon č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 53

3.6.2 Církevní sňatek

Církevní sňatek se uzavírá před církví nebo náboženskou společností, která je státem registrována u Ministerstva kultury České republiky a která musí mít zákonnou licenci k uzavírání manželství. Nejvyšší počet sňatků je uzavírán před Církví římskokatolickou.²⁷ Před uzavřením sňatku jsou snoubenci povinni předložit oddávajícímu osvědčení, které vydává matriční úřad, v jehož správním obvodu bude sňatek uzavřen. Spolu se žádostí o vydání osvědčení musí být také předloženy doklady prokazující totožnost snoubenců či způsobilost uzavřít manželství, stanovené v zákonu o matrikách. Osvědčení je platné po dobu šesti měsíců od jeho vydání.²⁸

Je vyžadováno, aby alespoň jeden ze snoubenců byl členem církve nebo náboženské společnosti, u druhého ze snoubenců se zpravidla žádá o výjimku. V praxi to probíhá tak, že snoubenci spolu navštěvují určitá sezení s cílem uvědomění si závažnosti tohoto kroku a hlubšího poznání partnera.²⁹

Ustanovení § 666 odst. 2 občanského zákoníku říká, že v případě uzavření manželství je povinností oddávajícího církevního orgánu nebo náboženské organizace, doručit nejpozději do 3 pracovních dnů protokol o uzavření manželství příslušnému matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno.³⁰

Při tomto druhu sňatku musí být dodrženy všechny podmínky dle občanského zákoníku pro uzavření platného manželství. Jestliže například uzavře sňatek nezletilý bez povolení soudu, pak toto manželství, ačkoliv je z pohledu církve platné, bude z hlediska občanského zákoníku považováno za neplatné.³¹

Pakliže byl sňatek uzavřen církevní formou, nelze následně podle § 670 odst. 2 občanského zákoníku uzavřít sňatek občanský.³²

---

²⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 52

²⁸ DAUBNEROVÁ, O., *Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku*, s. 20

²⁹ PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*, s. 29

³⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³¹ VESELÁ, R., A KOL., *Rodina a rodinné právo*, s. 121

³² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

3.7 Zvláštní způsoby uzavírání manželství

3.7.1 Sňatek v ohrožení života

Pokud by byl ohrožen život snoubence, případně obou snoubenců, je možné uzavřít manželství před kterýmkoliv orgánem veřejné moci stanovený v zákonu o matrikách či před orgánem oprávněné církve.³³

§ 667 odst. 1 občanského zákoníku stanovuje, že v cizině může přijmout prohlášení snoubenců, pokud je alespoň jeden ze snoubenců státní občan České republiky, kapitán lodi plující pod vlajkou České republiky, kapitán letadla zapsaný v leteckém rejstříku České republiky nebo velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí. Dle občanského zákoníku je možné také sňatek uzavřít v cizině i mezi dvěma cizinci. Při tomto typu sňatku se nemusí předkládat dokumenty, které jsou jinak potřebné dle zákona o matrikách, avšak je nutné trvat na prokázání totožnosti snoubenců a prohlášení o tom, že jim jsou známy všechny překážky, které by bránily uzavření sňatku.

Zápis manželství do matriční knihy provádí nejpozději do 3 pracovních dní ode dne uzavření manželství obecní úřad, úřad městské části či městského obvodu a v hlavním městě úřad městské části, a to v místě, kde došlo k uzavření manželství v ohrožení života. Manželství uzavřená v zahraničí, pokud je alespoň jeden ze snoubenců státní občan České republiky, zapisuje zvláštní matrika, kterou je Úřad městské části Brno 1.³⁴

3.7.2 Uzavření manželství zmocněncem

Právní předpisy také umožňují uzavírání manželství v zastoupení, kdy zmocněncem je zletilá, plně svéprávná osoba. Zmocněncem může být kdokoliv bez ohledu na pohlaví a zákon připouští zastoupení pouze u jednoho ze snoubenců. Manželství je možné uzavřít na základě povolení krajského úřadu, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Pro uzavření manželství na základě plné moci zmocněncem musí existovat závažné důvody, za které může být považován dlouhodobý pobyt jednoho ze snoubenců v zahraničí či v případě těhotenství snoubenky, při kterém je v zájmu narození dítěte do manželství.³⁵

---

³³ DAUBNEROVÁ, O., *Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku*, s. 22

³⁴ Tamtéž, s. 22

³⁵ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 102

K vykonání sňatku je třeba předložit Žádost o povolení uzavřít manželství spolu s odůvodněním, doklady potřebné k prokázání způsobilosti obou snoubenců a doklady potřebné dle zákona o matrikách. Dále je třeba předložit písemnou plnou moc s úředně ověřeným podpisem zmocnitele, která musí obsahovat údaje potvrzující totožnost snoubenců např. jména, příjmení, datum a místo narození či místa trvalého pobytu obou snoubenců. Další nezbytnou náležitostí jsou prohlášení o příjmení snoubenců a jejich dětí, v ženském a mužském tvaru, prohlášení, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotného zajištění.³⁶

3.7.3 Uzavření manželství v cizině

Dle § 668 občanského zákoníku je také možné, aby státní občan České republiky, mohl mimo území republiky uzavřít sňatek před diplomatickou misí či konzulárním úřadem České republiky.

Sňatek je možné uzavřít jak civilní, tak církevní formou i před tamním příslušným orgánem. K uzavření sňatku je vyžadováno vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, které vydává matriční úřad podle místa trvalého, případně podle posledního trvalého pobytu, před odchodem do zahraničí. Jeho platnost činí 6 měsíců ode dne vydání.

I toto uzavřené manželství musí být zapsáno do zvláštní matriky v Brně.³⁷

3.8 Neplatnost a neexistence manželství

Občanský zákoník rozlišuje mezi manželstvím neplatným (*matrimonium nullum*) a manželstvím zdánlivým (*non matrimonium*)³⁸

3.8.1 Neplatné manželství

Neplatné manželství upravuje občanský zákoník v § 680 - § 686. Jestliže nejsou dodrženy podmínky pro vznik platného manželství, pak hovoříme o manželství neplatném. Takové manželství vzniklo, má právní následky, a to tak dlouho, dokud není soudem

---

³⁶ DAUBNEROVÁ, O., *Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku*, s. 24

³⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 55

³⁸ Tamtéž, s. 56 a násl.

prohlášeno za neplatné. Dle § 681 občanského zákoníku „*Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, považuje se za neuzavřené*“.³⁹

Důvodem pro prohlášení neplatného manželství je přestoupení zákonné překážky, ale také se může jednat o vady při uzavírání manželství nebo o nedodržení formálních náležitostí sňatku.⁴⁰

Soud může vyslovit neplatnost manželství v následujících případech:

- manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný -
Ve výjimečných případech může sňatek uzavřít osoba starší 16 let na základě povolení soudu, jsou-li pro to důležité důvody.
- manželství nelze uzavřít osobou, jejíž svéprávnost byla soudem omezena
- manželství nemůže uzavřít osoba, která je již v manželství či v registrovaném partnerství nebo v obdobném svazku uzavřeného v zahraničí a tento svazek stále trvá
- manželství nemůže být uzavřeno mezi předky, potomky a sourozenci -
Dále v příbuzenství vzniklém osvojením.
- manželství nemůže být uzavřeno mezi poručníkem a poručencem - Dále mezi dítětem a osobou, které bylo dítě do péče svěřeno a nebo mezi pěstounem a svěřeným dítětem.
- posledním případem, kdy lze prohlásit manželství za neplatné, je z důvodu omylu týkající se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo omylu v projevu vůle o tom, že vstupuje do manželství, pod nátlakem s použitím fyzického nebo psychického násilí. Návrh může být podán nejpozději do jednoho roku, ode dne, kdy se manžel skutečnost dozvěděl.⁴¹

S výjimkou překážky omezené svéprávnosti může být dle § 680 občanského zákoníku řízení o neplatnosti manželství zahájeno na návrh každého, kdo na tom má právní zájem. V případě překážky omezené svéprávnosti v oblasti uzavírání manželství může být řízení o neplatnost manželství zahájeno pouze na návrh manžela.

Oproti zdánlivému manželství se může neplatné manželství zhojit. Ustanovení § 682 občanského zákoníku uvádí, že manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud již došlo k nápravě.

---

³⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 58

⁴¹ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 114 a násl.

3.8.2 Zdánlivé manželství

Zdánlivé manželství je vymezeno v § 677 - § 679 občanského zákoníku. Jde o manželství, které vůbec nevzniklo a nevyvolalo žádné právní následky. Považuje se za neuzavřené, protože nesplňuje základní podmínky k uzavření manželství.

Ustanovení § 677 odst. 1 občanského zákoníku říká, že manželství nevznikne, pokud alespoň u jedné z osob, která hodlá uzavřít manželství nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo při sňatečném obřadu splněny takové náležitosti, na kterých je nutno při vzniku manželství bezvýhradně trvat.⁴²

Případy zdánlivého manželství:

- v případě uzavření manželství osob stejného pohlaví
- uzavření manželství nezletilou osobou mladší 16 let
- pokud snoubenci souhlasně neprojeví vůli k uzavření sňatku
- manželství nebylo uzavřeno před příslušným orgánem
- u církevního sňatku uplynulo více než 6 měsíců od vydání osvědčení matričního úřadu⁴³

3.9 Vztahy mezi manžely

3.9.1 Osobní práva a povinnosti manželů

*„Práva a povinnosti manželů vznikají přímo ze zákona již samotným uzavřením manželství a zanikají nejpozději s jeho zánikem.“*⁴⁴ Osobní práva a povinnosti jsou vymezeny v § 687 až § 753 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že manželé mají rovná práva a povinnosti. Manželé jsou povinni úctou, povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně si pomáhat a vytvářet zdravé životní prostředí, vzájemně respektovat svoji důstojnost a společně pečovat o děti.

---

⁴² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 56 a násl.

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*, s. 88

Další práva a povinnosti manželů

Mezi ostatní práva a povinnosti dle občanského zákoníku patří:

- povinnost manželů sdělovat si údaje
- povinnost manželů brát zřetel na zájmy členů rodiny
- uspokojování potřeb rodiny
- rozhodování o záležitostech rodiny
- vzájemné zastupování manželů
- výživné mezi manžely

Povinnost manželů sdělovat si údaje - Manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění. (§ 688)

Povinnost manželů brát zřetel na zájmy členů rodiny - Povinnost při volbě pracovních, studijních a podobných činností. (§ 689)

Uspokojování potřeb rodiny - Přispívání manžela na potřeby života rodiny a rodinné domácnosti dle schopností a možností s ohledem na osobní a majetkové poměry. (§ 690)

Rozhodování o záležitostech rodiny - Pokud se mezi sebou manželé nedohodnou, rozhoduje za ně v podstatných záležitostech soud. (§ 692)

Vzájemné zastupování manželů - Pokud jednomu z manželů brání překážka při řešení běžných záležitostí, může ho druhý manžel zastoupit bez potřebné plné moci. (§ 696)

Výživné mezi manžely - Cílem je zajištění stejné hmotné a kulturní úrovně pro oba manžele. Předpokladem je, že jeden z manželů není schopen zajišťovat své potřeby nebo pokud manželé zajišťují své potřeby v rozdílné míře. (§ 697)

3.9.2 Společné jmění manželů

Dle § 708 občanského zákoníku „*je součástí společného jmění to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů.*“⁴⁵ Společné jmění manželů vzniká pouze uzavřením manželství, a to i v případě je-li toto manželství neplatné.⁴⁶ Vyplývá z toho tedy, že manželství nemůže vzniknout mezi druhem a družkou,

---

⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁶ VESELÁ, R., A KOL., *Rodina a rodinné právo*, s. 133 a násl.

dále i v manželství, které ve skutečnosti neexistuje. Výjimka nastává v případě uzavření manželství osobou, na kterou byl prohlášen konkurz.

Zákon rozděluje společné jmění manželů na tři majetkové režimy mezi které patří zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu.

Pokud si manželé neupraví svůj vztah žádnou zákonem uznávanou smlouvou, automaticky se na ně bude vztahovat zákonný majetkový režim. Manželský majetkový režim je možné změnit i v průběhu manželství, a to smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu.⁴⁷

3.9.2.1 Smluvený režim

Smluvený režim je vymezen v § 716 - § 721 občanského zákoníku. Ustanovení § 716 odst. 1 občanského zákoníku říká, že „*snoubenci a manželé si mohou ujednat majetkový režim odlišný od zákonného režimu*“⁴⁸ tzv. smluvený režim, což je majetkový režim, v rámci kterého je rozsah společného jmění, pravidla pro jeho nabývání a správu majetku určen na základě dohody manželů, případně budoucích manželů.⁴⁹

V případě, že není možné osobní jednání snoubenců nebo manželů, mohou se nechat při uzavírání smlouvy na základě udělené plné moci zastoupit. Pokud dojde k situaci, že jeden z manželů bude omezen ve svéprávnosti, bude za něj rozhodovat soudem stanovený opatrovník.

Typy smluvených režimů:

- **oddělených jmění** - V případě, že dojde k založení režimu oddělených jmění až za trvání manželství, mělo by také dojít k vypořádání již zaniklého společného jmění. V rámci smluveného režimu § 729 občanského zákoníku stanovuje, že každý manžel smí nakládat se svým výhradním majetkem bez souhlasu druhého manžela.⁵⁰

---

⁴⁷ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 168

⁴⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁹ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 161

⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Jednání takto učiněná, budou platná a účinná i vůči druhému manželovi, který nemůže namítnout neplatnost jen proto, že by s daným právním jednáním nesouhlasil.⁵¹

- **vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství** - Manželé si mohou ujednat, že v době trvání manželství nebude společné jmění existovat, každý z manželů bude nabývat majetek do svého výlučného majetku a společné jmění vznikne až ke dni zániku manželství.⁵²

Tento majetkový režim se zaměřuje především na snoubence, kteří příslušnou smlouvou vyloučí vznik majetkového společenství k okamžiku uzavření manželství. V manželství tato situace může nastat, pokud společné jmění nevzniklo s uzavřením manželství z jiného důvodu nebo v případě zániku společného jmění za trvání manželství.⁵³

- **spočívající v zúžení či rozšíření rozsahu společného jmění v zákonném režimu** - Při rozšíření rozsahu společného jmění mohou snoubenci smlouvu uzavřít před uzavřením manželství či manželé za trvání manželství. K rozšíření většinou dochází o výlučný majetek jednoho z manželů, který vlastnil před uzavřením manželství nebo o zařazení příjmů jinak ze společného jmění vyloučených. V případě zúžení rozsahu společného jmění dochází ke změně zákonného rozsahu společného jmění a týká se jak součástí, které tam již patří, tak součástí, které se součástí společného jmění teprve stanou.⁵⁴

Podle § 717 odst. 2 občanského zákoníku lze smluvený režim následně změnit na základě dohody manželů či rozhodnutím soudu.

Snoubenci či manželé uzavírají v rámci smluveného režimu tzv. smlouvu o majetkovém režimu. Mezi lidmi běžně používanou pod pojmem "předmanželská smlouva".

Smlouvu o majetkovém režimu bylo možné uzavřít až do roku 1950, kdy nabyl

---

⁵¹ PSUTKA, J., *Společné jmění manželů*, s. 76

⁵² ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 164

⁵³ PSUTKA, J., *Společné jmění manželů*, s. 80

⁵⁴ Tamtéž, s. 81 a násl.

účinnosti zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Uzavírání smluv nepřinesl ani zákon č. 509/1991 Sb. Opětovné uzavření smluv nastalo až v roce 1998 s přijetím zákona č. 91/1998 Sb., který novelizoval zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, stejně jako zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Tento zákon přepracoval úpravu majetkových vztahů mezi manželi, neboli společného jmění manželů.⁵⁵

Občanský zákoník v § 718 odst. 1 stanovuje, že smlouva o majetkovém režimu může obsahovat jakékoliv ujednání týkající se rozsahu, obsahu, doby vzniku či jednotlivých věcí, ale nesmí to zákon zakázat. § 718 odst. 2 občanského zákoníku umožňuje uspořádat majetkové poměry i po zániku manželství. Pokud zanikne manželství smrtí manžela, bude mít smlouva o majetkovém režimu stejné náležitosti jako smlouva dědická.

Smlouva o majetkovém režimu vyžaduje formu veřejné listiny, kdy nejčastějším případem je notářský zápis. Smlouvu lze také nechat zapsat do veřejného seznamu, a to do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, pokud je to v ní ujednáno. V případě, že smlouva ujednání neobsahuje, je možný zápis na žádost obou manželů. Evidenci listin o manželském majetkovém režimu, neveřejný seznam, spravuje v elektronické podobě Notářská komora České republiky a je zde evidována každá smlouva o majetkovém režimu.⁵⁶

V případě, že smlouva o majetkovém režimu nebude do veřejného seznamu zapsána, mohou se manželé jejího obsahu vůči třetí osobě dovolat, pouze pokud tato osoba byla se smlouvou seznámena.⁵⁷

3.9.2.2 **Zákonný režim**

V zákonném režimu je součástí společného jmění to, co za trvání manželství nabude každý z manželů, případně to, co manželé nabudou společně. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou také „*součástí společného jmění prostředky získané některým z manželů půjčkou nebo úvěrem a stejně tak i majetkové hodnoty za tyto prostředky získané.*“⁵⁸ Výjimku tvoří tzv. výlučný majetek jednoho z manželů, který může manžel za trvání manželství nabýt jen tehdy, pokud to připouští zákon. Manželé také mohou učinit

⁵⁵ DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J., *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*, s. 189 a násl.

⁵⁶ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 162

⁵⁷ Tamtéž, s. 163

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2044/2010

věc předmětem výlučného majetku, pomocí zúžení společného jmění, ke kterému je třeba notářského zápisu. Pouhá shodná vůle nabyt věc do výlučného majetku nemůže věc ze společného jmění vyloučit.⁵⁹ K výlučnému majetku manžela nemá druhý manžel žádná práva, pouze v případě zmocnění prvního manžela ke správě nebo užívání věci.⁶⁰

Nejvyšší soud uvádí ve svém rozhodnutí, že pokud jeden z manželů, bez souhlasu druhého, provede výběr z bankovního účtu, na kterém jsou uloženy výlučně finanční prostředky druhého manžela a tyto peníze použije pro svoji potřebu, má druhý manžel, kterému peníze patřily, právo na úhradu vybraných prostředků.⁶¹

Dle § 709 odst. 1 občanského zákoníku spadá do výlučného majetku to, co:

- *„slouží osobní potřebě jednoho z manželů*
- *nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl*
- *nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech*
- *nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému majetku*
- *nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku*
- *bylo jednomu z manželů vydáno podle právních předpisů o restituci majetku”⁶²*

Dále je součástí společného jmění zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů, podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu a také dluhy převzaté za trvání manželství. Výjimku tvoří majetek, který náleží výhradně jednomu z manželů v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku nebo v případě převzetí majetku jedním z manželů bez souhlasu druhého.⁶³

---

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

⁶⁰ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 156

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2437/2008

⁶² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 70

Podle ustanovení § 713 občanského zákoníku „*vykonávají správu společného jmění manželů manželé společně a nerozdílně nebo jeden z nich na základě dohody*“.⁶⁴

3.9.2.3 Režim založený rozhodnutím soudu

Manželský majetkový režim je také možné upravit rozhodnutím soudu, kdy soud v případě, je-li pro to závažný důvod, na návrh jednoho z manželů zruší či zúží jeho rozsah.

Návrh může podat pouze jeden z manželů a to i ten, na jehož straně se vyskytnou závažné důvody. Příkladem může být podnikání jednoho z manželů, který se obává vlivu rizik na společné jmění. Soud také může rozhodnout o úpravě společného jmění proti vůli druhého manžela.⁶⁵

§ 724 odst. 2 občanského zákoníku stanovuje následující důvody:

- manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím výlučné jmění tohoto manžela
- manžela lze považovat za marnotratného
- manžel soustavně či opakovaně podstupuje rizika
- manžel začal podnikat či se stal neomezeně ručícím společníkem⁶⁶

Soud dále zasahuje do majetkového režimu v případě zrušení společného jmění a jeho následného obnovení, kdy pominou důvody pro jeho zrušení. Stejně tak i v případě zúžení či rozšíření do zákonného rozsahu. Soud může zúžit rozsah jak o majetek v něm nacházející, tak i o součásti jmění v budoucnu očekávané. Pokud dojde k zúžení o již existující hodnoty, přestávají být součástí společného jmění. Dřívější úprava považovala za důvod pro zúžení společného jmění například to, že spolu manželé dlouhodobě nevedou společnou domácnost, že se nemohou dohodnout na podstatných záležitostech hospodaření a že probíhá řízení o rozvod jejich manželství.⁶⁷

Stejně tak je možné rozšířit společné jmění na návrh jednoho z manželů, kdy soud musí zvážit okolnosti, které vedli k zúžení společného jmění na základě rozhodnutí. Do

---

⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁵ PSUTKA, J., *Společné jmění manželů*, s. 112 a násl.

⁶⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2211/2004

společného jmění již nemohou být zařazeny předměty, které jsou ve výlučném vlastnictví manželů, byť by se jednalo o předměty, o které byl dříve majetek zúžen.⁶⁸

Soud také může na návrh manžela upravit způsob spravování společného jmění. Podmínkami je absence smlouvy manželů nebo snoubenců o správě společného jmění či skutečnost, že druhý manžel jedná způsobem, který je v rozporu se zájmem manžela.⁶⁹

3.9.2.4 Zánik a vypořádání společného jmění manželů

Společné jmění manželů může být zrušeno za trvání manželství buď smluvně manželi nebo soudem a zaniká nejpozději se zánikem manželství, či v případě zrušení manželství rozvodem. Za trvání manželství může společné jmění zaniknout prohlášením konkurzu na majetek manžela nebo výrokem soudu, odsuzujícím jednoho z manželů k propadnutí majetku.⁷⁰

Po zániku společného jmění je nutné provést tzv. vypořádání, v rámci kterého je určité množství jmění, které bylo doposud ve společném jmění manželů, převedeno do vlastnictví určité osobě či více osobám.⁷¹ Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu „*se soudní praxe při vypořádání společného jmění manželů řídí zásadou, podle které se věci ze zaniklého společného jmění mají mezi rozvedené manžele rozdělit tak, aby částka, kterou je jeden z manželů povinen zaplatit druhému na vyrovnání jeho podílu, byla pokud možno co nejnižší.*“⁷²

Vypořádání může být provedeno třemi způsoby:

- **dohodou manželů** - Ze zákona nejvíce preferovaná možnost, která má účinky ke dni, kdy bylo společné jmění zúženo, zrušeno a nebo zaniklo. Je vyžadována písemná forma v případě, že byla uzavřena za trvání manželství, nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u které vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva.
- **rozhodnutím soudu** - Pokud se manželé nedohodnou o způsobu vypořádání, rozhoduje za ně soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění. Soud může vypořádat

⁶⁸ PSUTKA, J., *Společné jmění manželů*, s. 124

⁶⁹ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 167

⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 73

⁷¹ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 172

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001

jen ten majetek či hodnoty, které tvoří společné jmění manželů a které byly účastníky řízení navrženy k vypořádání do tří let od jeho zániku.⁷³

- **zákonou domněnkou** - V případě, že nedojde do tří let od zúžení, zrušení či zániku společného jmění k vypořádání dohodou či nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu uplatní se v zájmu manželů nevyvratitelná domněnka.⁷⁴

Vypořádání může být provedeno jak předcházejícími způsoby, tak jejich vzájemnou kombinací, kdy část majetku bude uzavřena dohodou, část bude předmětem soudního vypořádání společného jmění a na zbylou část se uplatní zákonná domněnka.⁷⁵

3.10 Zánik manželství

Manželství vzniká, ale také zaniká a to ze zákona předepsaným způsobem. Rozeznáváme několik způsobů zániku manželství. Právní úprava rozlišuje mezi zánikem manželství za života obou manželů a zánikem manželství smrtí nebo prohlášením za mrtvého. Za života manželů manželství zaniká buď rozvodem, změnou pohlaví nebo prohlášením za neplatné. V případě úmrtí jednoho z manželů manželství zaniká ke dni smrti, kterým je den určený v úmrtním listu jako den úmrtí. V případě prohlášení za mrtvého pak dnem určeným jako den smrti. Dále může být zánik manželství proveden buď ze zákona nebo z rozhodnutí soudu.⁷⁶

3.10.1 Smrt jednoho z manželů, prohlášení za mrtvého

Mezi nejpřirozenější zánik manželství patří smrt jednoho z manželů, kde se posoudí majetkové povinnosti a práva bývalých manželů v rámci dědického řízení podle majetkového režimu, který zde existoval před smrtí. Dále se také může vycházet z pokynů, které zemřelý manžel učinil již za doby manželství. Stejná pravidla platí i v případě

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2674/2012

⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L., *Rodinné právo*, s. 74 a násl.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1177/2013

⁷⁶ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 189

prohlášení za mrtvého, kdy se jeho majetková práva a povinnosti posoudí ke dni, který je v rozhodnutí uveden jako den jeho smrti.⁷⁷

3.10.2 Rozvod

Rozvod patří mezi nejčastější způsoby zániku manželství v České republice a je zakotven v ustanoveních § 755 až § 758 občanského zákoníku. Dle platné právní úpravy může být rozvod proveden dvěma způsoby. Jedná se o rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (sporný rozvod, někdy také označován jako rozvod bez domněnky rozvratu) a nebo rozvod bez zjišťování příčin rozvratu (nesporný rozvod, rozvod s domněnkou rozvratu).

Podle § 755 odst. 1 občanského zákoníku „*může být manželství rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“⁷⁸ Kvalifikovaný rozvrat manželství je tak jediným důvodem, který zákonná úprava připouští.

3.10.2.1 Sporný rozvod

O rozvodu manželství rozhoduje soud na návrh jednoho z manželů. Soud může k rozvodu přihlédnout pokud je prokázána existence kvalifikovaného rozvratu, který je hluboký a trvalý a při kterém není očekáváno obnovení manželství. Soud bere v úvahu příčiny rozvratu, které mohou být jak subjektivní, tak i objektivní, ať už se jedná o nevěru, neshodu zájmů a povah či o domácí násilí. Rozvrat bývá zpravidla prokazován výpověďmi rozvádějících se manželů, pozváním případných svědků spolu s předložením lékařských zpráv, fotografií, nahrávek nebo znaleckých posudků. Zjištění příčin může mít hmotněprávní důsledky, zejména s následným rozhodováním soudu o vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi, tak i při vypořádání společného jmění manželů. Při tomto typu rozvodu není zapotřebí souhlas druhého manžela, ale soud manželství rozvede i proti jeho vůli.⁷⁹

---

⁷⁷ PLECITÝ, V., *Rukověť rodinného práva*, s. 54

⁷⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁷⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*, s. 120

3.10.2.2 Nesporný rozvod

Typ rozvodu, při kterém se obě strany dohodnou o rozvodu manželství a při kterém se druhý z manželů k žalobě o rozvod připojí. Soud rozhodující o rozvodu manželství, musí zjistit existenci rozvratu manželství a také jeho příčiny, pokud nebylo stanoveno jinak.

Aby mohlo být manželství rozvedeno, musí být splněny ke dni podání žaloby o rozvod manželství předpoklady dle § 757 odst. 1 občanského zákoníku:

- manželství trvalo nejméně jeden rok a manželé spolu více jak šest měsíců nežijí
- manželé, kteří mají nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodnou na úpravě poměrů tohoto dítěte po rozvodu a soud jejich dohodu schválí
- manželé se dohodnou na svých majetkových poměrech spojených s bydlením a případně na výživném pro dobu po rozvodu.⁸⁰

Při splnění těchto předpokladů vzniká právní nárok na rozvod manželství. Při soudu musí být předloženy následující dokumenty, které vyžadují písemnou formu s úředně ověřenými podpisy obou stran:

- *„písemná smlouva s úředně ověřenými podpisy obou manželů o vypořádání jejich společného jmění manželského a vypořádání všech ostatních vzájemných vztahů na dobu po rozvodu s ověřenými podpisy účastníků*
- *písemná smlouva o vypořádání práva společného bydlení na dobu po rozvodu, opatřená ověřenými podpisy účastníků*
- *písemná dohoda o vyživovací povinnosti jednoho manžela vůči druhému, pokud tento manžel potřebu výživného má, a to na dobu po rozvodu, s ověřenými podpisy účastníků*
- *pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí, které nenabýly svéprávnosti na dobu po rozvodu“⁸¹*

⁸⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸¹ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J., *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*, s. 6

3.10.2.3 Ztížený rozvod

V případě splnění zákonných podmínek pro rozvod manželství, tj. prokázání existence tzv. kvalifikovaného rozvratu manželství, soud manželství nerozvede, jsou-li splněny podmínky tvrdostní klauzule. Tvrdostní klauzule, tedy ustanovení bránící rozvodu manželství i přes splnění ostatních podmínek, je v české právní úpravě známá již od 50. let minulého století.⁸² Zavedení tzv. tvrdostní klauzule představuje zpřísnění rozvodu, které spočívá ve zvýšení ochrany manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.⁸³

Podmínky pro uplatnění tvrdostní klauzule:

- mezi manžely existuje kvalifikovaný rozvrat vztahů
- jeden z manželů se brání rozvodu
- v případě, že by byla jednomu z manželů způsobena zvlášť závažná újma
- manžel bránící se rozvodu nesmí být tím, kdo zapříčinil rozvrat vztahů
- mimořádné okolnosti, které svědčí ve prospěch zachování manželství⁸⁴

Zde také § 755 občanského zákoníku stanovuje, že soud manželství rozvede, pokud spolu manželé po dobu tří let nežijí, což znamená, že spolu netvoří manželské či rodinné společenství, bez ohledu na to, zda mají, případně či vedou rodinnou domácnost, s tím, že alespoň jeden z manželů manželské společenství obnovit nechce. V případě podání návrhu na rozvod manželství po třech letech, kdy spolu manželé nežili, nemůže být tvrdostní klauzule uplatněna.

3.10.3 Změna pohlaví

Manželství zanikne ke dni, ke kterému byla provedena změna pohlaví. Dnem změny pohlaví je myšlen den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb. Není nutné aby při tomto zániku manželství rozhodoval soud. Změna pohlaví nemůže být provedena u osob, které uzavřely manželství nebo vstoupily do registrovaného

⁸² ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 202

⁸³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*, s. 121 a násl.

⁸⁴ Tamtéž, s. 123

partnerství, do svazku osob stejného pohlaví v cizině, případně u osoby, která neprokáže, že jeden z těchto svazků zanikl.⁸⁵

3.11 Právní následky zániku manželství

- zanikají všechna práva a povinnosti manželů - povinnost žít spolu, být si věrni, vzájemně si pomáhat a zastupovat se
- zanikají všechny majetkové vztahy - vzájemná vyživovací povinnost manželů, společné jmění manželů⁸⁶
- § 759 občanského zákoníku říká, že v případě rozvodu, může manžel, který přijal příjmení druhého manžela, do 6 měsíců po rozvodu manželství oznámit matričnímu úřadu, že přijímá zpět své dřívější příjmení.⁸⁷

3.11.1 Výživné rozvedeného manžela

Nárok na přiznání výživného rozvedeného manžela vzniká v případě, pokud se rozvedený manžel není schopen sám živit a tato neschopnost vznikla již za trvání manželství. V tomto případě si může nechat zažádat od bývalého manžela přiměřené výživné dle jeho schopností, možností a majetkových poměrů s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů. Podmínkou je, že se rozvedený manžel není schopen sám živit vlastní prací, ani výnosem z vlastního majetku. Pokud by byl schopen zajistit pro sebe dostatečné množství finančních prostředků, není k přiznání příspěvku žádný důvod.

Soud v uznání o výživném například zkoumá, jak dlouho manželství trvalo a jak dlouho je rozvedeno, zda si rozvedený manžel nezajistil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka či zda se nedopustil vůči bývalému manželu trestného činu.⁸⁸

---

⁸⁵ ŠÍNOVÁ, R., ŠMÍD, O., *Manželství*, s. 193 a násl.

⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., *České rodinné právo*, s. 138

⁸⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸⁸ KOVÁŘOVÁ, D., *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*, s. 66

Rozvedení manželé se mohou dohodnout o rozsahu vyživovací povinnosti či o způsobu jejího vypořádání. Uzavřou tzv. dohodu o odbytném, neboli o jednorázové částce, která je v dohodě uvedena. Vyplacením odbytného zaniká právo manžela na výživném. Dále nárok na výživné zaniká, pokud rozvedený manžel uzavře nový sňatek nebo v případě úmrtí platícího manžela.⁸⁹

---

⁸⁹ FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, J., *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*, s. 33

4 Vlastní práce

Kapitola bude rozdělena na dvě části. První část bude na základě vlastního provedeného výzkumu pojednávat o zjištění vědomostí obyvatel České republiky starších 18 let o instituci manželství, od jeho počátku až po zánik manželství. Ve druhé části bude na základě poznatků z výsledku výzkumu zpracován manuál o manželství, který má za cíl poradit jak snoubencům před uzavřením manželství, tak samotným manželům v průběhu i po zániku manželství.

4.1 Dotazníkové šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké mají fyzické osoby, tak jak je vymezuje občanský zákoník č. 89/2012 Sb., povědomí o problematice instituce manželství.

Dotazník byl zaměřen na konkrétní oblasti manželství jako je uzavírání smluv o manželském majetkovém režimu, vznik manželství, společného jmění manželů, otázky týkající se rozvodu a výživného.

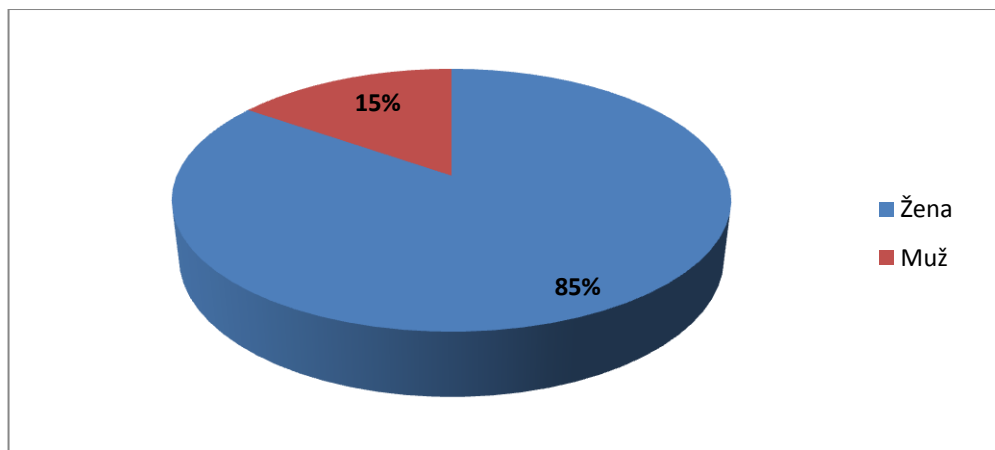
Dotazník, který je uveden v příloze č. 3, byl zpracován formou elektronického dotazování - ankety pomocí programu dotaznik.czu.cz. Anketa byla následně distribuována na sociální síti facebook.com a byla určena široké veřejnosti obyvatel České republiky, kteří již dosáhli věku 18 let.

Dotazníkové šetření obsahovalo celkem 23 otázek, z toho 17 otázek uzavřených s možností výběru jedné nebo více variant a 6 otázek identifikačních. Dotazník nejprve zahrnoval otázku zabývající se rodinným stavem respondentů, která se dále větvila na otázku, zda mají respondenti v plánu v několika příštích letech uzavřít sňatek. Vdaní nebo ženatí respondenti byli tázáni otázkou, zda mají uzavřenou předmanželskou smlouvu. K dalšímu členění znalostí obyvatel sloužily otázky zahrnující pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání.

Výzkumu se zúčastnilo celkem 242 respondentů, kdy větší zastoupení měly ženy s 85 %, muži zaujímali pouze 15 %. Procentní rozdíl mezi pohlavím na grafu níže. Doba získávání podkladů pro následné zpracování činila 2 týdny. Došlo k porovnání vědomostí u dvou věkových skupin respondentů, a to konkrétně ve věku 18 - 24 let a 41 - 50 let.

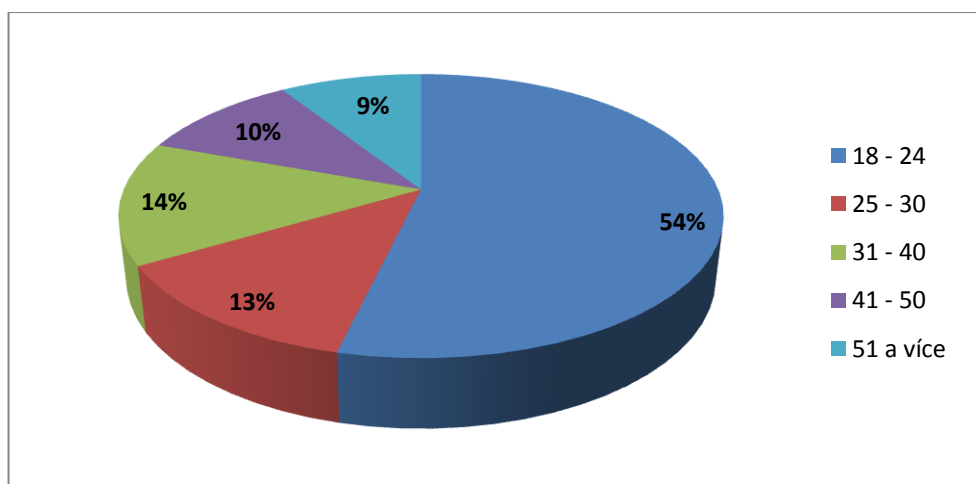

Graf č. 1: Pohlaví

Zdroj: Vlastní zpracování

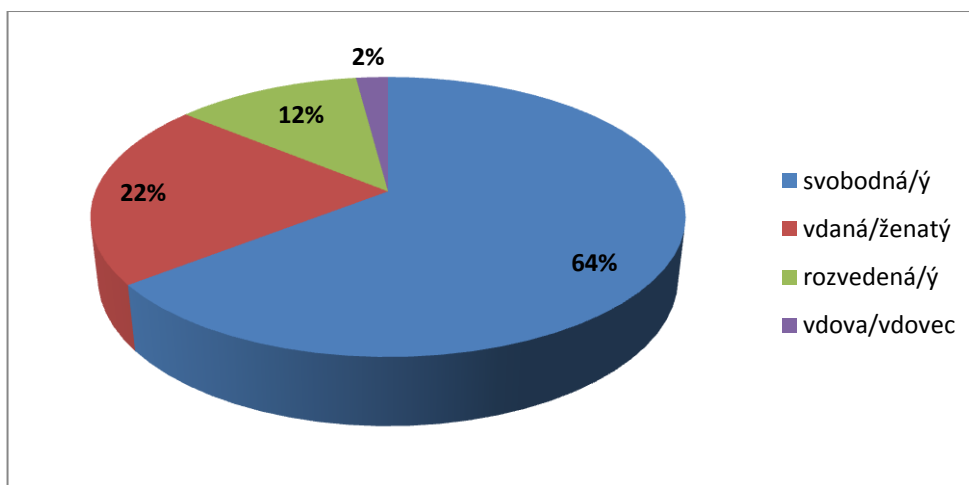
Graf č. 2: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska věkové struktury byly v dotazníkovém šetření zastoupeny všechny věkové skupiny. Nejvíce respondentů, přesněji 130 (54 %) bylo mezi 18 - 24 lety. Druhou nejpočetnější věkovou skupinu tvořili respondenti ve věku 31 - 40 let (34; 14 %). Dále následuje věková skupina osob ve věku 25 - 30 let (31; 13 %). Druhou nejméně zastoupenou věkovou skupinou byli respondenti mezi 41 - 50 lety (10 %). Nejmenší zastoupení měla skupina osob starší 51 let (9 %).

Graf č. 3: Rodinný stav

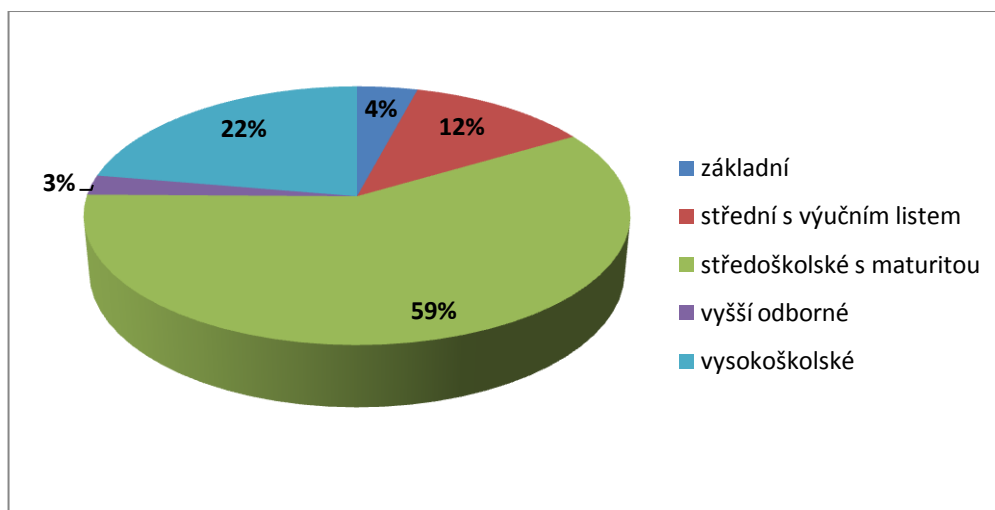

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvíce odpovědí bylo přijato od svobodných respondentů, kterých bylo 65 % a tvořily tak nadpoloviční většinu. Druhou největší skupinu tvořili vdaný nebo ženatí s 22 %, z nichž pouze 3 lidé (5,8 %) mají uzavřenou předmanželskou smlouvu a všichni tito lidé mají vysokoškolské vzdělání. Zbýlých 49 dotázaných (94,2 %) uzavřenou předmanželskou smlouvu nemají. 29 (12 %) odpovídajících bylo rozvedených a 2 % tvořili vdovy či vdovci.

Z výsledku dotazníku vyplynulo, že má v plánu uzavřít manželství v několika příštích letech 77 odpovídajících, 43 % s předmanželskou smlouvou a 57 % bez předmanželské smlouvy.

Graf č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání

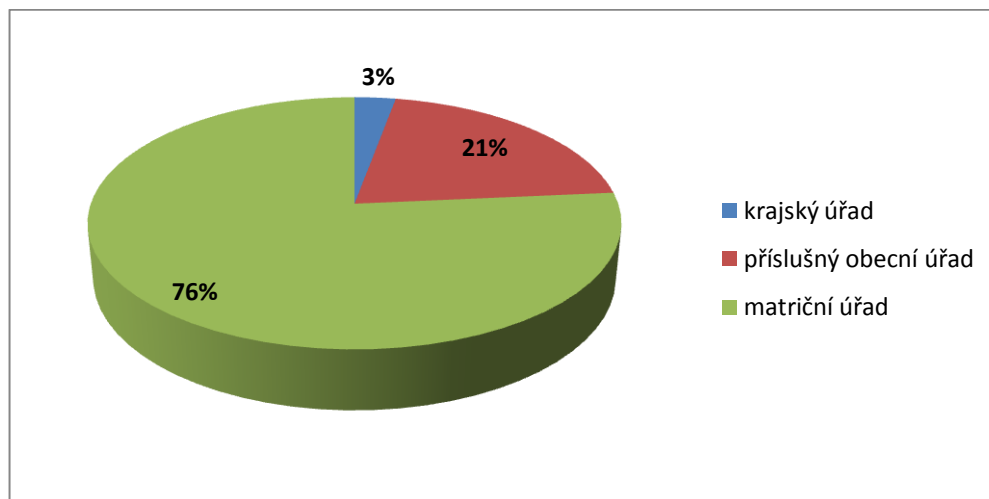
Zdroj: Vlastní zpracování

Graf č. 4 zobrazuje nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Jak lze vidět na grafu, většina z dotazovaných osob má ukončeno střeřoškolské vzdělání s maturitou, a to 59 % respondentů. Druhou nejpočetnější skupinu (22 %) tvoří lidé s vysokoškolským vzděláním. Dále následují respondenti s výučním listem (12 %) a poté lidé se základním vzděláním (4 %) a s vyšším odborným vzděláním (3 %).

4.1.1 Výsledky testových otázek

Otázka č. 1: Víte, který úřad eviduje uzavřená manželství?

Graf č. 5: Úřad evidující uzavřená manželství

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku č. 1, který úřad eviduje uzavřené manželství, vybraly správně matriční úřad tři čtvrtiny dotázaných. Příslušný obecní úřad uvedlo 21 % dotázaných a zbylé 3 % si myslí, že jím je krajský úřad. Odpověď - matriční úřad zvolilo správně 77 % dotázaných mezi 18 - 24 lety a 68 % osob mezi 41 - 50 lety. Zajímavým zjištěním bylo, že čtvrtina respondentů, která už má sňatek za sebou neví, že uzavřená manželství eviduje matriční úřad. Správnou odpověď nejčastěji volili lidé s vyšším odborným vzděláním (83 %). Naopak nejhůře dopadli respondenti s vysokoškolským vzděláním (67 %).

Otázka č. 2: Označte dokumenty, které si myslíte, že jsou nezbytné k uzavření manželství.

Možnosti odpovědí na tuto otázku byly následující: doklad totožnosti, rodný list, rodné listy dětí, zpráva o zdravotním stavu a doklad o nejvyšším dosaženém vzdělání.

Drtivá většina odpovídajících správně uvedla, že k uzavření manželství je zapotřebí doklad totožnosti (99 %) a rodný list (92 %) a také věděli, že není nutná zpráva o zdravotním stavu (96 %) a doklad o nejvyšším dosaženém vzdělání (99 %). Rodné listy dětí neuvádělo celkem 87 % dotázaných, možná z toho důvodu, že tento dokument musí předložit pouze snoubenci, kteří již spolu mají dítě.

Otázka č. 3: Víte, kdo z těchto osob může být oddávající?

Respondenti mohli vybírat mezi notářem, poslancem, soudcem, kapitánem letadla, kapitánem lodi a velitelem vojenské jednotky.

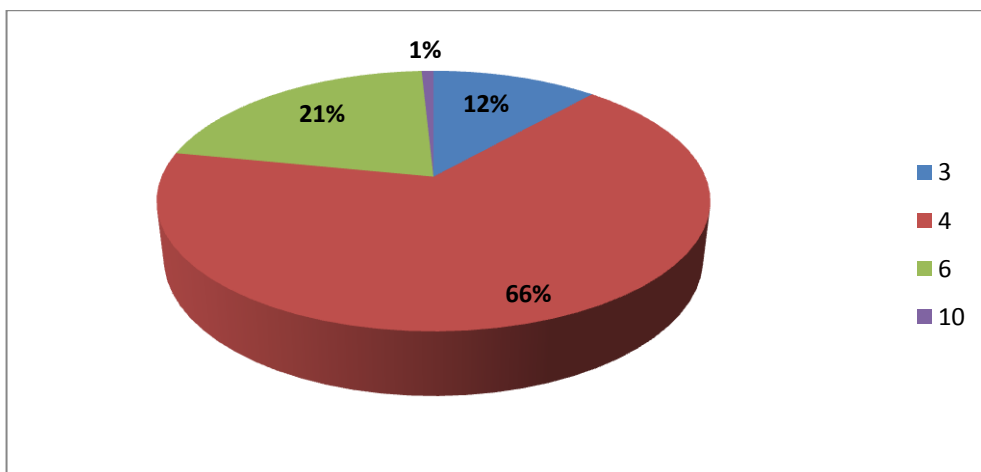
První tři uvedené osoby oddávajícím být nemohou, přesto notáře zvolily tři čtvrtiny a soudce uvedla menší polovina dotázaných. Odpověď, že poslanec nemůže být oddávajícím vědělo 80 % dotázaných.

Kapitán letadla, kapitán lodi a velitel vojenské jednotky mohou být oddávajícími. Zde ještě více respondentů neznalo správnou odpověď. Pouze 43 % zvolilo jako správnou odpověď kapitána lodi, 28 % kapitána letadla a 25 % velitele vojenské jednotky. Tyto oddávající nevybrali respondenti možná z toho důvodu, že takto uzavřená manželství nejsou v praxi příliš častá. U nesprávných odpovědí jako notář, poslanec a soudce, nejlépe odpovídala skupina svobodných respondentů oproti skupině vdova/vdovec. Naopak u správných odpovědí dopadla lépe skupina vdova/vdovec oproti svobodným.

Z výsledků u věkové skupiny 18 - 24 let vyplynulo, že nejčastěji respondenti neznali jako správnou odpověď, že kapitán lodi, kapitán letadla a velitel vojenské jednotky mohou být oddávajícími. Odpověď, že oddávajícím nemůže být soudce věděla polovina dotázaných (52 %), poslance vědělo celých 87 % dotázaných. Avšak odpověď, že notář nemůže být oddávajícím zvolilo správně pouze 19 % respondentů. Skupina respondentů ve věku 41 - 50 let na tom byla o poznání lépe. Správnou odpověď kapitána lodi, kapitána letadla a velitele vojenské jednotky vybralo správně více respondentů než už mladší skupiny. Soudce a poslance zvolila správně větší polovina dotázaných, notáře zvolilo správně 36 % respondentů.

Otázka č. 4: Jaký je podle Vašeho názoru minimální počet osob při konání civilního obřadu?

Graf č. 6: Minimální počet osob u civilního obřadu

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku ohledně minimálního počtu osob u civilního obřadu respondenti nejčastěji vybrali možnost 4 (66 %), 21 % dotázaných správně odpovědělo, že při konání civilního obřadu musí být přítomno minimálně 6 osob, kterými jsou snoubenci, svědci, oddávající a také je nutná přítomnost matrikáře. 12 % odpovídajících zvolilo možnost 3 osoby a 2 respondenti vybrali jako správnou odpověď 10 osob. Nejlépe odpověděla skupina vdaných/ženatých, přesto je překvapivé, že z této skupiny odpověděla správně pouze čtvrtina osob, která již má zkušenost s uzavíráním manželství za sebou.

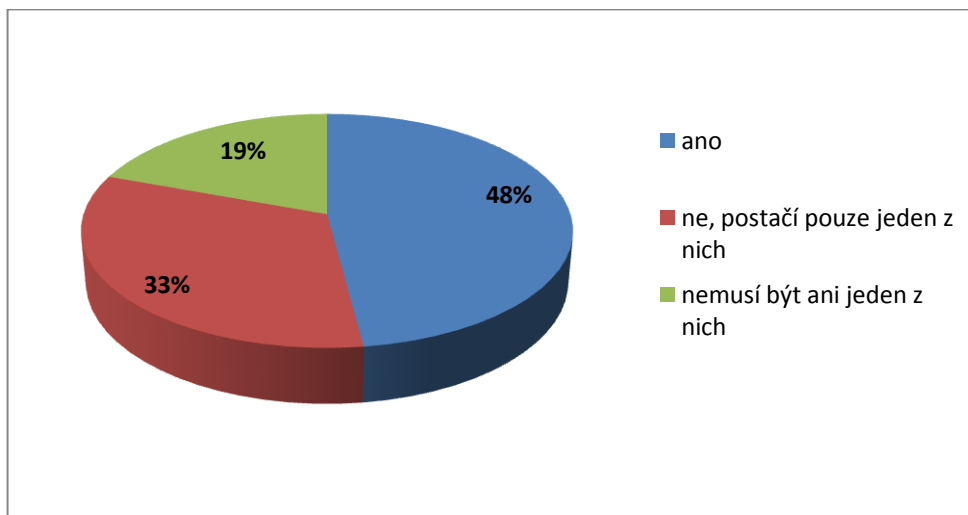
Při porovnání skupin respondentů v rozmezí 18 - 24 let a 41 - 50 let, na tom byla o poznání lépe první skupina, u které odpovědělo správně 22 % dotazovaných, oproti druhé skupině, kde správnou odpověď znalo pouze 16 % respondentů.

Otázka č. 5: Myslíte si, že je možný sňatek osoby mladší 18-ti let?

Na otázku č. 5 odpovědělo správně 235 respondentů (97 %), kteří vybrali odpověď, že je možný sňatek osoby mladší 18 let, ale musí splňovat určité podmínky. Manželství může uzavřít i osoba starší 16 let na základě povolení soudu, pokud je to v souladu se společenským účelem manželství. Většinou se tak děje v případě otěhotnění snoubenky a kdy snoubenci jsou natolik vyspělí, že mohou založit rodinu.

Otázka č. 6. Myslíte si, že je nutné v případě církevního sňatku, aby byly oba snoubenci pokřtěni?

Graf č. 7: Pokřtění snoubenců

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že 48 % respondentů považuje za správnou odpověď ano - oba snoubenci musí být pokřtěni. 19 % odpovídajících se domnívá, že v případě církevního sňatku nemusí být žádný ze snoubenců pokřtěný. Správnou odpověď zvolilo 33 % odpovídajících a to, že v případě církevního sňatku postačí pokřtění pouze jednoho ze snoubenců.

U této otázky byly výsledky věkových skupin 18 - 24 let a skupiny 41 - 50 let totožné. Správnou odpověď vědělo 32 % dotázaných. Z pohledu rodinného stavu dopadla nejlépe skupina vdaná/ženatý, u které zvolilo správnou odpověď 37 % dotázaných, oproti skupině vdova/vdovec, která dopadla ze všech dotázaných skupin nejhůře. Zde vědělo správnou odpověď pouhých 20 % respondentů.

Otázka č. 7: Víte, kdy dochází ke vzniku společného jmění manželů?

Větší polovina respondentů, přesněji 56 %, správně zvolila odpověď, že společné jmění manželů vzniká uzavřením manželstvím. Odpověď, že společné jmění manželů vzniká až v průběhu manželství uvedlo 24 % a že vůbec nemusí dojít ke vzniku společného jmění manželů uvedlo 20 % dotázaných. Ačkoliv se předpokládá, že skupina vdaná/ženatý má se vznikem společného jmění manželů zkušenosti, pouze 25 respondentů (48 %) odpovědělo na tuto otázku správně.

Správnou odpověď věděla větší polovina dotázaných (62 %) ve věku od 41 - 50 let, naopak z dotázaných mezi 18 - 24 lety věděla správnou odpověď pouze menší polovina (40 %). Zde je překvapivě vysoké procento znalosti u osob se základním vzděláním (70 %). Nejhůře dopadla skupina osob s vyšším odborným vzděláním, u které zvolilo správnou odpověď pouze 17 % dotázaných.

Otázka č. 8: Zaškrtněte jednu z možností, u které si myslíte, že nelze zahrnout do společného jmění manželů.

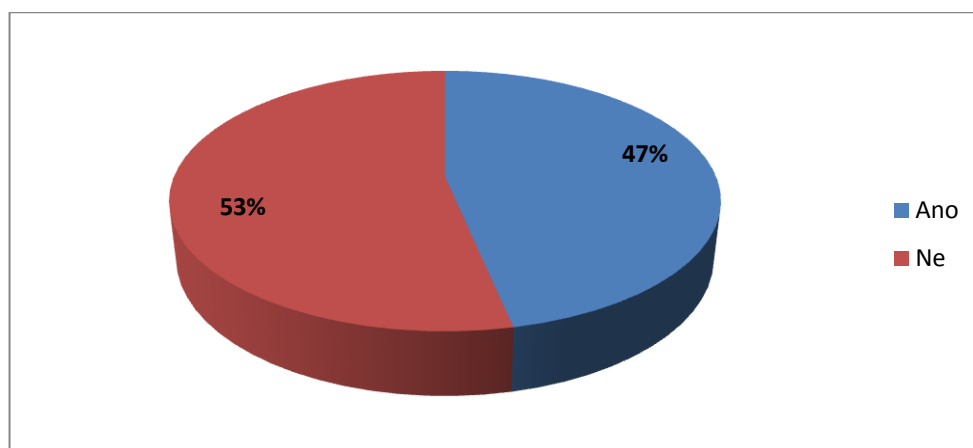
Možnosti odpovědí na tuto otázku byly následující: majetek nabytý za trvání manželství, dluhy, dary a podíl manžela v obchodní společnosti.

Správnou odpověď vybrala větší polovina, přesněji 54 % dotázaných, a to, že do společného jmění manželů nemohou být zařazeny dary. Nicméně menší polovina dotázaných (40 %) se domnívá, že do společného jmění nemůže být také zařazen podíl manžela v obchodní společnosti. Pozitivní zprávou je, že nejvíce správných odpovědí bylo přijato od vdaných/ženatých respondentů od kterých se znalost v této oblasti předpokládá.

Při porovnání obou věkových skupin dopadla o něco lépe starší skupina osob, kde správnou odpověď znalo celých 64 % respondentů, oproti mladší skupině, kde správnou odpověď věděla pouze menší polovina (45 %). Na otázku odpověděly správně všechny dotázané osoby ze skupiny vdova/vdovec, nejhůře pak dopadla skupina svobodných.

Otázka č. 9: Víte o možnosti rozšíření či zúžení společného jmění manželů?

Graf č. 8: Možnost rozšíření či zúžení společného jmění manželů

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku č. 9, zda respondenti ví o možnosti rozšíření či zúžení společného jmění manželů, odpovědělo kladně 47 % dotázaných. Zbýlých 53 % respondentů netuší, že vzniklé společné jmění manželů lze v průběhu manželství rozšířit o výlučný majetek, který se posléze stane majetkem společným. V opačném případě, že při zúžení společného jmění manželů dochází k vyloučení společného majetku a závazků, které vznikly za trvání manželství a tento majetek se tak stane pouze vlastnictvím jednoho z nich.

Skupinou s nejméně správnými odpověďmi byla skupina svobodných, u kterých se předpokládá, že s touto problematikou nemají dostatečné zkušenosti.

Správnou odpověď, že lze společné jmění manželů rozšířit nebo zúžit, věděla polovina dotázaných (52 %) ve věku 41 - 50 let, u mladé skupiny respondentů ve věku 18 - 24 let znalo správnou odpověď pouhých 39 %.

Otázka č. 10: Víte, na koho se obrátit v případě rozšíření či zúžení společného jmění manželů?

Více než polovina dotázaných (57 %) správně uvedla, že v případě, že by manželé chtěli společné jmění rozšířit nebo zúžit, obrátí se proto na notáře, který jim pomocí smlouvy uzavřené formou notářského zápisu rozšíří či zúží rozsah společného jmění. 36 % dotázaných taktéž správně uvedlo, že se manželé mohou obrátit i na soud. Pouze 14 respondentů by se obrátilo na matriční úřad a 2 respondenti na starostu obce v místě trvalého bydliště.

Zde byly výsledky obou porovnávaných skupin vyrovnané, správnou odpověď, že se manželé mohou obrátit na notáře vědělo 55 % respondentů ve věku 18 - 24 let, u dotázaných ve věku 41 - 50 let znala správnou odpověď pouze menší polovina (44 %). Odpověď - soud zvolilo správně 34 % respondentů v letech 18 - 24 a 52 % respondentů v letech 41 - 50.

Otázka č. 11: Víte, na jaký soud se obrátit v případě podání žádosti o rozvod?

Tři čtvrtiny dotázaných (76 %) správně odpovědělo, že v případě rozvodu se manželé musí obrátit na soud v jehož obvodu měli poslední společné trvalé bydliště. Celkem 17 % dotázaných se domnívá, že se mohou manželé obrátit na kterýkoliv okresní soud v České republice a 7 % dotázaných, že se mohou obrátit na kterýkoliv soud v České

republice. Nejvíce správných odpovědí bylo přijato od vdaných/ženatých respondentů. Naopak z rozvedených respondentů odpovědělo správně pouze 66 %.

Zde byly výsledky porovnávaných skupin 18 - 24 let a 41 - 50 let uspokojivé, správnou odpověď znalo 75 % a u druhé skupiny 68 % respondentů.

Otázka č. 12: Zaškrtněte vše, co si myslíte, že se musí předkládat při rozvodu.

V otázce č. 12 mohli respondenti vybírat z více správných odpovědí. Možnosti odpovědí byly následující: kopie oddacího listu, kopie občanského průkazu, návrh na rozvod, rodné listy dětí, doklad o společném bydlení manželů, jména svědků, kolek či smlouva/dohoda o majetkovém vypořádání.

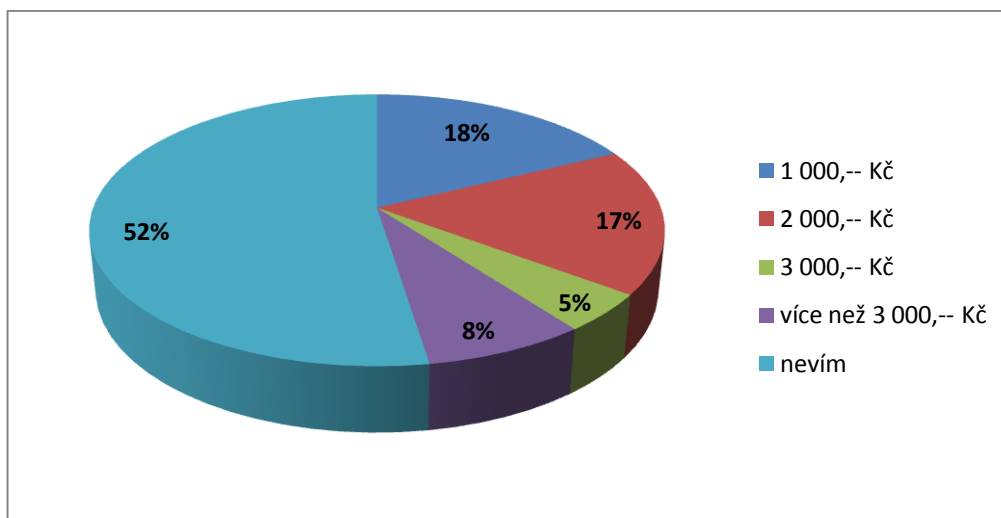
Správnou odpověď - kopii oddacího listu vybralo 232 dotázaných (96 %), kopii občanského průkazu 208 dotázaných (86 %), návrh na rozvod 233 dotázaných (96 %) a dohodu o majetkovém vypořádání 179 respondentů (74 %). Naopak rodné listy dětí zvolila pouze menší polovina (45 %), doklad o společném bydlení zvolilo pouze 63 dotázaných (26 %) a kolek pouze 104 respondentů (43 %). Celých 91 % odpovídajících správně uvedlo, že jména svědků nemusí být při rozvodu předložena.

Z věkové skupiny respondentů 18 - 24 let odpovědělo správně kopii občanského průkazu 91 %, kopii oddacího listu 96 %, návrh na rozvod 95 % a dohodu o majetkovém vypořádání zvolilo 73 % dotázaných. Naopak mladí respondenti neznali jako správnou odpověď rodné listy dětí, zde odpovědělo správně pouze 33 %, doklad o společném bydlení manželů 28 % a kolek 20 %. Odpověď, že jména svědků nemusí být při rozvodu předložena, zvolilo správně 87 % dotázaných.

U starší věkové skupiny respondentů odpovědělo správně kopii občanského průkazu 72 %, kopii oddacího listu 96 %, návrh na rozvod 96 %, dohodu o majetkovém vypořádání 88 %, rodné listy dětí 68 % a kolek 84 %, avšak doklad o společném bydlení manželů vybralo pouze 16 % dotázaných. Chybnou odpověď - jména svědků zvolilo správně 96 % respondentů.

Otázka č. 13: Víte, kolik korun stojí v současné době soudní poplatek za rozvod?

Graf č. 9: Poplatek za rozvod

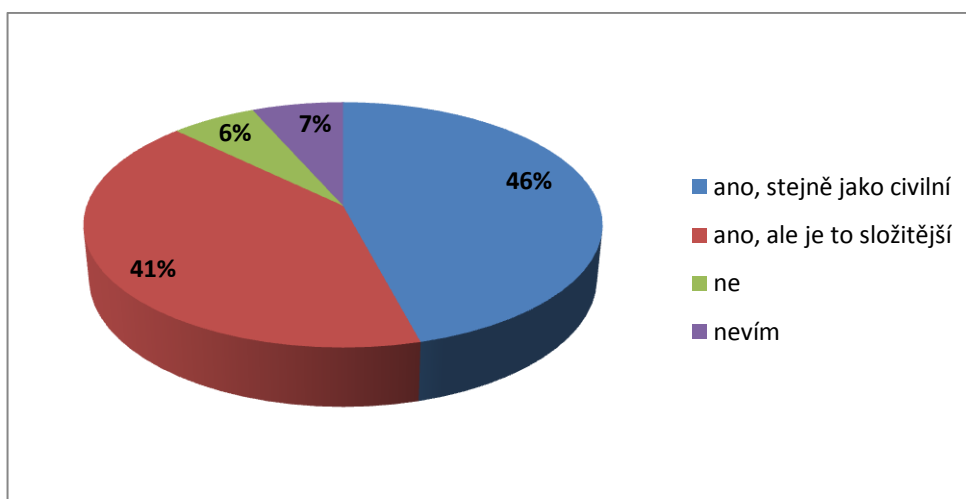
Zdroj: Vlastní zpracování

Jedna čtvrtina dotázaných (17 %) správně uvedla cenu soudního poplatku za rozvod, který v současné době činí 2 000,-- Kč. Další čtvrtina dotázaných (18 %) nesprávně zvolila cenu 1 000,-- Kč za soudní poplatek. Z této volby usuzují, že lidé mají stále v paměti poplatek 1 000,-- Kč, který tu platil dříve až do roku 2011. Odpověď 3 000,-- Kč zvolily 4 % a více než 3 000,-- Kč 8 % dotázaných. Polovina dotázaných (53 %) nezná cenu soudního poplatku za rozvod. Pouze 38 % rozvedených respondentů znalo současnou cenu soudního poplatku.

Zde také byly výsledky porovnávaných skupin 18 - 24 let a 41 - 50 let vyrovnané. U první skupiny vědělo správnou odpověď 15 % a u druhé skupiny 16 % dotázaných. Na otázku odpovědělo správně pouze 38 % rozvedených respondentů, u kterých se předpokládala v této oblasti větší znalost.

Otázka č. 14: Myslíte si, že lze rozvést církevní sňatek?

Graf č. 10: Rozvod církevního sňatku

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak lze vidět na grafu výše, 46 % dotázaných si myslí, že církevní sňatek lze rozvést stejným způsobem jako sňatek civilní. Povzbudivé je, že 41 % respondentů zvolilo správnou odpověď - je to složitější. Církevní sňatek nezná pojem rozvod, ale hovoří pouze o neplatném manželství, které posuzuje církevní soud. Zbylí respondenti zvolili jako správnou odpověď ne (6 %) a odpověď nevím (7 %).

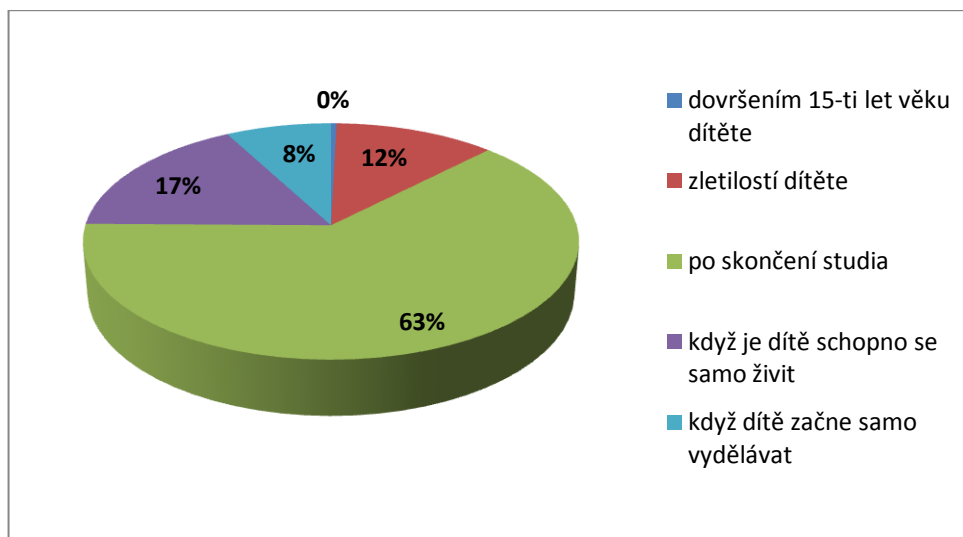
Skupina osob ve věku 18 - 24 let znala správnou odpověď ze 42 % a u skupiny osob mezi 41 - 50 lety znalo správnou odpověď 36 % respondentů. Zde nejlépe dopadla skupina vdova/vdovec, u které znala správnou odpověď větší polovina dotázaných (60 %). Naopak nejhůře dopadli rozvedení respondenti, z nichž správnou odpověď vybralo pouhých 31 %.

Otázka č. 15: Víte, kdo určuje rozsah výživného?

Celkem 98 % respondentů odpovědělo správně, že rozsah výživného je určen na základě dohody manželů nebo na základě soudu. 2 respondenti uvedli, že rozsah výživného si určí ten, kdo dítě vychovává a pouze 1 respondent nevěděl, kdo rozsah výživného určuje.

Otázka č. 16: Víte, kdy zaniká povinnost platit na dítě výživné?

Graf č. 11: Povinnost platit na dítě výživné

Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce č. 16 mohli respondenti vybírat z více správných odpovědí a z toho 2 odpovědi byly správné a 3 nesprávné. 1. správnou odpověď, že povinnost platit na dítě výživné zaniká, když je dítě schopno se samo žít, uvedlo pouze 17 % dotázaných a 2. správnou odpověď, že povinnost zaniká, když dítě začne samo vydělávat, uvedlo 8 % dotázaných. Jako chybnou odpověď, že výživné zaniká po skončení studia uvedlo celých 63 % dotázaných, kteří se nejspíše domnívali, že po dostudování dítěte povinnost platit končí, avšak dítě má právo se připravovat na svou budoucí profesi a rodiče ho v tom také musí podporovat. Odpověď - výživné zaniká zletilostí dítěte uvedlo 12 % dotázaných a dovršením 15 let zvolil pouhý 1 respondent.

Zde dopadla o poznání lépe starší skupina dotazovaných osob, kde správnou odpověď, že povinnost zaniká, když je dítě schopno se samo žít a když začne samo vydělávat, uvedlo 48 % respondentů. U mladší skupiny respondentů znalo správnou odpověď pouze 23 % dotázaných.

Otázka č. 17: Víte, kdy vzniká nárok na výživné rozvedeného manžela?

Celkem 73 % dotázaných správně uvedlo, že nárok na výživné rozvedeného manžela vzniká v případě, pokud se manžel/ka není schopen/schopna sám/sama žít. 14 dotázaných (6 %) se domnívá, že nárok na výživné může také vzniknout, pokud

manžel/ka do 1 roku po rozvodu přijde o zaměstnání. Zbýlých 51 respondentů (21 %) neznalo správnou odpověď.

Při porovnání skupin respondentů ve věku 18 - 24 let a 41 - 50 let, znala více správnou odpověď druhá skupina (80 %). U první skupiny odpovědělo správně pouze 69 % dotázaných. Zde opět nejlépe dopadla skupina vdova/vdovec, u které odpověděli správně všichni dotázaní. Nejméně znali odpověď na otázku svobodní, u nichž odpovědělo správně pouze 69 % dotázaných.

4.1.2 Shrnutí dotazníkového šetření

Dotazník zjišťující povědomí obyvatel České republiky o problematice instituce manželství, byl v rámci dvou týdnů vložen na internetové stránce facebook.com, kde se ho zúčastnilo celkem 242 respondentů. Provedeného výzkumu se zúčastnilo poměrně více žen než mužů, což může být ovlivněno větším zájmem žen o oblast manželství a ochotou účastnit se různých výzkumů. Největší skupinou respondentů byli lidé ve věku 18 - 24 let, kteří také mají nejčastěji založen osobní profil na sociálních sítích. Následovaly skupiny respondentů 25 - 30 let a 31 - 40 let. Nejmenší podíl tvořila věková skupina osob ve věku 41 - 50 let a osoby starší 50 let. Nejčastěji měli respondenti dokončeno středoškolské vzdělání s maturitou. Naopak nejméně respondentů tvořily osoby s vyšším odborným a se základním vzděláním. Nejvíce respondentů bylo svobodných a naopak nejméně činilo vdov nebo vdovců.

Dotazník se skládal celkem z 23 otázek, kdy jednu část tvořily otázky identifikační a druhá část se skládala z testových otázek zjišťujících právě znalosti obyvatel o instituci manželství, od jeho počátku až po zánik manželství.

Z výsledků provedeného výzkumu vyplynulo, že za nejlehčí otázky považovali respondenti otázky č. 1, 2, 5, 11 a 15, kde byla také prokázána největší znalost problematiky v dané oblasti manželství.

Nejmenší znalost byla naopak prokázána u otázek č. 3, 4, a 6, které se zabývaly vznikem manželství. Dále se jevíly jako problematické otázky č. 12, 13, 14 a 16, které patřily do oblasti rozvodu a výživného. Zde odpovědělo správně méně než 50 % respondentů.

U otázky č. 3 respondenti například nevěděli, že oddávajícími při civilním sňatku mohou být kapitán lodi, kapitán letadla a velitel vojenské jednotky. Naopak celých 75 % respondentů se domnívalo, že oddávajícím může být i notář. Otázka č. 4, která se dotazovala na minimální počet osob u civilního obřadu, se projevila jako velmi problémová. Zde se 66 % respondentů mylně domnívalo, že minimálním počtem u civilního sňatku jsou 4 osoby. Správnou odpověď tak zvolilo pouhých 21 % dotázaných. Otázka č. 6 se zabývala problematikou církevního sňatku, konkrétně tím, zda při uzavření sňatku musí být oba snoubenci pokřtěni. Správnou odpověď, že stačí pokřtění pouze jednoho ze snoubenců, vybralo správně pouze 33 % dotázaných. Ve 12. otázce se autorka dotazovala na dokumenty, které musí být předloženy při rozvodu. Nejméně respondenti znali jako správnou odpověď rodné listy dětí, doklad o společném bydlení manželů a kolek. Ve 13. otázce bylo dotazováno na poplatek za rozvod, který v současné době činí 2 000,-- Kč. To vědělo pouhých 17 % dotázaných, 18 % dotázaných si myslelo, že správná odpověď je 1 000,-- Kč a 53 % dotázaných vůbec neznalo současnou cenu. Otázka č. 14 byla pro respondenty taktéž problémová. Zde se autorka dotazovala na rozvod církevního sňatku, zda lze rozvést stejným způsobem jako sňatek civilní a nebo zda je to složitější. Zde správnou odpověď vybralo 41 % ze všech dotázaných. Nakonec v otázce č. 16 bylo zjišťováno, zda respondenti ví, kdy zaniká povinnost platit na dítě výživné. Celých 63 % dotázaných se mylně domnívalo, že povinnost končí po skončení studia dítěte. Správnou odpověď, že povinnost končí v případě, když je dítě schopno se samo živit a když začne samo vydělávat, tak vědělo pouhých 25 % respondentů.

Byla zkoumána znalost obyvatel dle jejich věku v době vyplňování výzkumu. Při porovnání skupin respondentů ve věku 18 - 24 let a 41 - 50 let, lze konstatovat větší znalost problematiky u starší skupiny dotázaných osob, která na většinu otázek odpověděla s více než 50% úspěšností. Větší polovina dotázaných netušila, že společné jmění manželů lze v průběhu manželství zúžit nebo rozšířit. Vdaní nebo ženatí respondenti prokázali neznalost ve dvou otázkách a to, který úřad eviduje uzavřená manželství a kdy dochází ke vzniku společného jmění manželů, i přesto, že mají zkušenost z uzavřením manželství již za sebou. Rozvedení respondenti například věděli, na jaký soud se mohou obrátit pro podání žádosti o rozvod (66 %), ale zároveň neznali současnou cenu soudního poplatku za rozvod. Na otázku odpovědělo správně pouze 38 % z nich.

4.2 **Manuál**

Na základě výsledků dotazníkového šetření a návštěvy matričního úřadu, byl zpracován praktický manuál pro snoubence a manžele, zejména pomocí právních předpisů a stránky Ministerstva vnitra České republiky, který jim představí jednotlivé právní kroky v různých etapách manželství, jako je vznik manželství, jeho průběh, tak i zánik manželství. Může pomoci snoubencům nebo manželům při rozhodování na jakou instituci se mohou obrátit, které dokumenty musí při návštěvě předložit a další důležité podrobnosti podstatné pro určitou oblast v manželství.

4.2.1 **Vznik manželství**

Před uzavřením manželství si snoubenci nejprve vyberou místo a čas konání svatebního obřadu a zvolí si, jakou formu sňatku chtějí uzavřít, zda sňatek občanský a nebo sňatek církevní. Poté se snoubenci obrátí na příslušný matriční úřad, v jehož správní obvodu chtějí manželství uzavřít a ten jim sdělí bližší informace.

Matriční úřady se musí řídit zákonem č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zde se snoubenci dočtou, jaké doklady jsou potřebné k uzavření sňatku či před jakým orgánem je možné sňatek uzavřít.

Na matričním úřadu snoubenci vyplní Žádost o uzavření manželství. Spolu se žádostí musí také vyplnit Dotazník k uzavření manželství a Tiskopis pro svědky. Dále v případě, že chtějí sňatek uzavřít na jiném místě než v obřadní síni, vyplní Žádost o povolení uzavření manželství na jiném vhodném místě. Musí být také uhrazen poplatek za obřad.

Kromě těchto listin musí snoubenci předložit další doklady potřebné dle zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů:

- rodné listy
- doklady o státním občanství
- výpis údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu

- výpis z evidence obyvatel o osobních stavu
- rozsudek o rozvodu předchozího manželství
- úmrtní list zemřelého manžela či manželky
- pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství nebo úmrtní list zemřelého partnera
- rodné listy společných dětí, pokud je snoubenci mají
- rodné listy dětí nevěsty, pokud otec dětí není znám

Před konáním svatebního obřadu předloží snoubenci matrikářce platné občanské průkazy. V době konání obřadu musí být sňatek zastoupen minimálně šesti osobami, kterými jsou jak samotní snoubenci, tak jejich svědci, dále musí být přítomen oddávající a matrikářka.

Po obřadu je třeba, aby si snoubenci v co nejkratší době vyzvedli oddací list, který budou dále potřebovat k vyřízení nových dokladů.

4.2.1.1 **Církevní sňatek**

V případě, že se snoubenci rozhodnou pro církevní sňatek, vyplní na matričním úřadu Dotazník k uzavření manželství spolu se Žádostí o vydání osvědčení k církevnímu sňatku.

Poté předají oddávajícímu osvědčení vydané matričním úřadem, jenž nesmí mít platnost delší než 6 měsíců a které potvrzuje, že snoubenci splnili všechny podmínky pro uzavření platného manželství.

Manželství mohou snoubenci uzavřít pouze před církví nebo náboženskou společností, která je registrovaná u Ministerstva kultury České republiky a má zákonnou licenci k uzavírání manželství. V současné době můžeme v České republice nalézt 38 registrovaných církví a náboženských společností.

Manželství uzavírají snoubenci před farářem, knězem či jinou osobou pověřenou uzavíráním manželství na místě určeném pro konání náboženských obřadů, např. kaple, kostel.

Na ukázkou je uveden příklad sňatku před Římskokatolickou církví, v kterou věří nejvíce obyvatel České republiky.

Snoubenci by se měli obrátit osobně na farní úřad nejlépe 2 až 3 měsíce před plánovaným obřadem, aby byl dostatečný čas na případná další setkání s farářem a vyřízení potřebných dokumentů. Farář provede zápis do knihy farnosti a na dalších setkáních probírá se snoubenci jejich vztah k víře, význam církevního sňatku a také průběh svatebního obřadu.

Pokud chtějí snoubenci uzavřít sňatek církevní formou, musí být alespoň jeden z nich pokřtěn. Ten před svatbou předloží křestní list, jenž mu vydá farnost, kde obdržel křest. Křestní list nesmí být starší více než 3 měsíce. Druhý ze snoubenců se obrací na biskupa pro udělení výjimky (biskupský dispens).

4.2.2 Společné jmění manželů

Pokud se manželé dohodnou, že chtějí rozšířit či zúžit rozsah společného jmění manželů, ať už kvůli snazšímu vypořádání majetku po rozvodu či při snížení dopadu rizik podnikajícího manžela, obrátí se proto na notáře, který jim na základě smlouvy uzavřené formou notářského zápisu rozšíří či zúží její rozsah.

Evidenci těchto smluv spravuje Notářská komora České republiky, dále se také zapisují do veřejného seznamu, neboli do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Do seznamu listin lze za poplatek nahlédnout na stránce Notářské komory České republiky.⁹⁰

Odměnu notáře za sepsání smlouvy o manželském majetkovém režimu (zúžení společného jmění manželů) stanovuje vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky.

Hodnota majetku Odměna notáře

- do 100 000 Kč	2,0 % z hodnoty majetku	
- do 500 000 Kč	2 000 Kč + 1,2 % z částky převyšující	100 000 Kč
- do 1 000 000 Kč	6 800 Kč + 0,6 % z částky převyšující	500 000 Kč
- do 3 000 000 Kč	9 800 Kč + 0,3 % z částky převyšující	1 000 000 Kč

⁹⁰ Notářská komora České republiky: *smluvní modifikace manželského majetkového režimu: seznam listin o manželském majetkovém režimu* [online]. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.nkcr.cz/index.php?page=majeteksmlouvy>

Pokud se manželé na zúžení rozsahu společného jmění nedohodnou, lze na návrh jednoho z manželů zúžit rozsah společného jmění také soudně, kdy se podá návrh na soud, v jehož obvodu žalovaný bydlí. Soud pak zúží rozsah společné jmění z důvodu podnikání manžela či z důvodu ochrany druhého z manželů, ať už se jedná například o závislost na alkoholu a jiných omamných látkách, závislost na hraní automatů nebo pouze z důvodu nehrazení společných nákladů na rodinný život.

V případě, že by se manželé rozhodli o opětovné rozšíření společného jmění do předchozího rozsahu, lze tak učinit taktéž pouze na návrh jednoho z manželů na základě soudního rozhodnutí.

4.2.3 Zánik manželství rozvodem

Manželství zaniká návrhem jednoho z manželů, nově i společným návrhem obou manželů, na rozvod řízení u příslušného okresního soudu, kde měli manželé poslední trvalé bydliště, pokud v obvodu soudu bydlí alespoň jeden z nich. V případě, že v obvodu soudu nebydlí ani jeden z manželů, představuje příslušný soud místo bydliště žalovaného. Stane-li se situace, že nelze uplatnit ani jednu z předchozích možností, přísluší řízení soudu v místě bydliště žalobce.⁹¹

K návrhu na zahájení řízení je třeba uhradit soudní poplatek, který v současné době činí 2 000,-- Kč. Ten musí být opatřen kolkem a nalepí se na přední stranu návrhu. Návrh musí být podepsán alespoň jedním z manželů.

Spolu s návrhem na zahájení řízení musí být poskytnuta kopie oddacího listu a návrh by měl obsahovat:

- adresu příslušného soudu, jemuž je návrh směřován
- účastníky řízení (jméno, příjmení, adresa, rodné číslo)
- údaje o manželství (zejména místo uzavření sňatku)
- údaje o dětech (jména a data narození)
- sdělení, zda již byl podán návrh na úpravu poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu
- průběh manželství (současný stav, důvody rozvratu)

---

⁹¹ *Portál veřejné správy: Rozvod manželství* [online]. 2015 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/10049/11054.html>

- závěrečný návrh
- podpis a datum žalobce

O rozvodu manželství rozhoduje soud pravomocným rozsudkem, který se stává platným až po uplynutí odvolací lhůty. Odvolací lhůta činí 15 dní od doručení rozhodnutí.

V praxi to probíhá tak, že manželé čekají na doručení rozsudku a teprve doručením začíná běžet lhůta pro odvolání. Pokud manželé nechtějí čekat na uplynutí lhůty, vzdají se práva na odvolání proti rozsudku, po jeho vyhlášení u soudního jednání. Po uplynutí lhůty na odvolání požádají manželé soud o označení doložky nabytí právní moci na vyhotovený rozsudek. Až tímto krokem se stane rozsudek právoplatným.

4.2.3.1 Sporný rozvod

Pokud jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí, nebo se manželé nemohou dohodnout na majetkovém vypořádání či na úpravě poměrů k dětem, dojde k zániku manželství sporným rozvodem. Zde soud zjišťuje příčiny rozvratu manželství.

V praxi často dochází k situaci, kdy žalovaný, jenž nesouhlasí s rozvodem klade žalobci překážky, a tak dochází k dlouhému soudnímu řízení v podobě nepříjemných výslechů či předvolávání svědků.

4.2.3.2 Nesporný rozvod

O nesporný rozvod se bude jednat v případě, že se manželé dohodnou na všech podstatných záležitostech spojených se zánikem manželství. Dále pokud jejich manželství trvalo alespoň 1 rok a nežijí spolu déle než 6 měsíců. V tomto případě soud nebude zjišťovat příčiny rozvratu manželství, avšak manželé musejí prokázat, že jejich manželství je trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Celé rozvodové řízení je kratší než u sporného rozvodu.

Návrh na rozvod podává jeden z manželů, druhý manžel se k návrhu připojí a předloží soudu zákonem požadované dohody:

- dohoda o úpravě majetkových poměrů
- dohoda o bydlení
- dohoda o výživném mezi manžely po rozvodu

- pokud mají manželé nezletilé dítě, předloží soudu také dohodu schválenou opatrovnickým soudem o úpravě poměrů k těmto dětem po rozvodu

Dohody je nutné uzavřít písemnou formou a podpisy manželů musí být úředně ověřeny.

4.2.3.3 Rozvod církevního sňatku

Z pohledu církve nemůže být manželství rozvedeno. Manželé však mají možnost, pokud se určitou dobu fyzicky nestýkají, ať už z důvodu ohrožení na tělesném či duševním zdraví či v případě dopuštění nevěry, zažádat o odluku manželství, která manželům umožňuje žít odděleně až do té doby, než pominou důvody pro které byla udělena. Manželství tedy stále trvá a manželé jsou dále blokováni k uzavření nového sňatku.

Pokud by nastala situace, kdy se jeden z nepokřtěných manželů rozhodne pro křest a druhý manžel s tímto rozhodnutím nesouhlasí a odmítá s manželem žít, může pokřtěný manžel požádat kněze o tzv. „Privilegium Paulinum“. Kněz se poté obrátí na nepokřtěného manžela s otázkou, zda nechce s pokřtěným dále žít a nebo zda se sám nechce nechat pokřtít. V případě záporné odpovědi bude manželství ukončeno. Pokřtěný manžel může poté uzavřít nový církevní sňatek.

Dále mohou manželé využít tzv. „Privilegium Petrinum“, kdy dochází ke zrušení sňatku mezi pokřtěným a nepokřtěným manželem na základě papežského aktu milosti, pokud je to ve prospěch víry jednoho z nich. Může se jednat o případy, kdy jeden z manželů chce být pokřtěn z důvodu svatby v kostele nebo pouze při vstupu do katolické církve a následného uzavření církevního sňatku.⁹²

Poslední možností, jak ukončit manželství může být, pokud si manželé nechají přezkoumat u církevního soudu, zda jejich manželství bylo platně uzavřené, zda splnili všechny podmínky dle církevního práva.

Platnost manželství se posuzuje dle 3 podmínek:

- dodržení církevní formy uzavření sňatku
- zda nebylo manželství uzavřeno i přes manželskou překážku

---

⁹² *Církevní překážky manželství* [online]. 2002 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cirkevni-prekazky-manzelstvi-17863.html>

- existence vady manželského souhlasu

Manželé se mohou obrátit jak na kněze, tak na diecézní církevní soud. Žádost o přezkoumání neplatnosti manželství se zahájí na návrh jednoho z manželů a v případě, že bude zjištěno nesplnění některé z podmínek pro uzavření platného manželství, soud prohlásí manželství za neplatné již od samého začátku. Poté mohou manželé uzavřít nový sňatek, který bude z pohledu církve brán jako jejich první.

Manželé mohou samozřejmě také rozvázat sňatek civilní formou a poté uzavřít nový civilní sňatek, avšak z pohledu církve bude manželství stále trvat a manželé budou nadále žít před bohem v hříchu.

4.2.4 Výživné rozvedeného manžela

Pokud se rozvedený manžel nemůže sám živit, může si zažádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu dle jeho schopností, možností a majetkových poměrů.

Nárok na příspěvek na výživné může vznést jak rozvedený manžel, tak rozvedená manželka a nemusejí přitom čekat na rozhodnutí soudu, pokud se na výživném dohodnou. Dohoda by měla být uzavřena písemnou formou a podpisy na této dohodě není třeba ověřovat.

Pokud se manželé na výživném nedohodnou, rozhodne za ně soud na návrh jednoho z nich. Žalobce v případě, že vyhraje soudní spor, nemusí platit soudní poplatek, ale hradí jej žalovaný rozvedený manžel.

Soud ve většině případech stanovuje výživné v měsíčních splátkách jako pravidelně se opakující částku a může jej přiznat až ode dne podání žaloby.

Výživné lze také poskytnout jako jednorázovou finanční částku na základě písemné dohody obou manželů, kde se manželé dohodnou na tom, že částka nahrazuje další nároky na výživné.

Pokud by došlo ke změně poměrů, kdy už rozvedený manžel nebude moci přispívat na výživu druhého manžela, podá žalobu a na soudu bude požadovat změnu soudního rozhodnutí.

5 Závěr

Jedním z hlavních cílů bakalářské práce bylo vymezit teoretická východiska pro institut manželství v právním řádu České republiky. Manželství představuje důležitou společenskou instituci, která tvoří základ rodiny po celém světě. Právní úprava manželství prošla v několika letech mnohými změnami, proto bylo důležité si představit aktuální právní úpravu, kterou by měl každý člověk vstupující do manželství znát. Manželství spadá do oblasti rodinného práva a je upraveno zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

V teoretické části bakalářské práce byl nejprve popsán historický vývoj manželství a představeny prameny, kterými se celá právní úprava manželství musí řídit. Mezi nejdůležitější pramen upravující manželství patří již zmíněný zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který upravuje vznik a zánik manželství, a také práva a povinnosti manželů. Manželství může ze zákona vzniknout dvěma způsoby, a to občanským nebo církevním sňatkem. Pokud se snoubenci ocitnou v ohrožení života, mohou uzavřít sňatek také v cizině, kde oddávajícím může být jak kapitán letadla, kapitán lodi tak velitel vojenské jednotky. Pakliže by došlo k uzavření neplatného manželství, posoudí neplatnost soud dle několika zákonem stanovených případů. Spolu s uzavřením manželství dochází ke vzniku společného jmění manželů, rozděleného na 3 základní režimy, kterými jsou zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. Manželství zaniká ze zákona předepsaným způsobem - smrtí jednoho z manželů, rozvodem a nově také změnou pohlaví.

V praktické části bakalářské práce bylo stěžejním cílem zjistit, zda si jsou občané České republiky vědomi všech svých práv a povinností spojených s institucí manželství. Znalost byla zkoumána pomocí vlastního provedeného výzkumu, jenž byl distribuován na sociální síti. Následně došlo ke zpracování dat a vytvoření přehledných grafů, které byly náležitě slovně okomentovány. Z výsledků provedeného výzkumu je zřejmé, že respondenti nemají celkovou všeobecnou znalost o instituci manželství. Byla prokázána pouze částečná znalost zkoumané problematiky, kdy respondenti odpověděli správně pouze na některé otázky z různých oblastí manželství. Na základě porovnání dvou věkových skupin respondentů, konkrétně ve věku 18 - 24 let a 41 - 50 let, lze konstatovat větší znalost problematiky u starší skupiny dotázaných. Překvapivým zjištěním bylo, že

vdání nebo ženatí respondenti neodpověděli správně na vybrané otázky, u kterých se dle jejich praktických zkušeností předpokládala vysoká znalost zkoumané oblasti. Na otázky odpovědělo správně pouze malé procento z nich. Neméně zajímavým poznatkem bylo taktéž zjištění, že větší polovina respondentů neznala svá práva v podobě rozšíření nebo zúžení jejich společného jmění.

Na základě výsledků dotazníkového šetření byl zpracován praktický manuál pro snoubence a manžele, který jim představí jednotlivé právní kroky v různých etapách manželství, jako je vznik manželství, jeho průběh, tak i zánik manželství. Může pomoci snoubencům nebo manželům při rozhodování na jakou instituci se mohou obrátit, které dokumenty musí při návštěvě předložit a další důležité podrobnosti podstatné pro určitou oblast v manželství.

Při vložení výzkumu na sociální síť byla autorka potěšena ochotou respondentů spolupracovat na vyplnění a podílet se tak částečně na vypracování této práce. Většího celkového povědomí o instituci manželství by mohlo být dosaženo obdržáním informačních brožurek při návštěvě na příslušném matričním úřadu. Zlepšila by se tak celková všeobecná znalost občanů o tomto důležitém institutu, kterým manželství bezesporu je, ale předešlo by se i případným nečekaným nejasnostem v průběhu manželství.

6 Seznam použitých zdrojů

6.1 Odborná literatura

- BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, 200 s. ISBN 978-807-2017-478.
- DAUBNEROVÁ, Alena. *Matriční činnost po účinnosti nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha a. s., 2013, 175 s. ISBN 978-807-2019-304.
- DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, xiv, 282 s. Právní rukověť. ISBN 978-807-3575-977.
- FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, xiv, 246 s. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-500-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 398 s. ISBN 80-723-9192-5.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. Vyd. 1. V Praze, 2015, xxxviii, 328 s. ISBN 978-80-7400-552-7.
- CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. 1. vyd. Praha: Grada Pub., 2002, 107 s. ISBN 80-247-0217-7.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xxii, 386 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0082-5.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Vyživovací povinnost po rekodifikaci*. Praha: Leges, 2014, 168 s. Praktik. ISBN 978-807-5020-239.
- KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva: 1945-1989*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011, 426 s. ISBN 978-808-7284-179.
- MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. 1. vyd. Praha: Orac, 1995, 269 s., [30] p. of plates. ISBN 80-859-0301-6.

- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1.
- PLECITÝ, Vladimír. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 140 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3801-397.
- PLECITÝ, Vladimír. *Rukověť rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 155 s. Právní učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3805-296.
- PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015, xvi, 303 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s. Teoretik. ISBN 9788075020468.
- VESELÁ, Renata a Karel SCHELLE. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 283 s. ISBN 80-864-3293-9.

6.2 Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 9. 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2211/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2437/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2674/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2044/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1177/2013

6.3 Právní předpisy

- Zákon č. 89/2012, Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Předpis č. 124/1968 Sb. - Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství

Předpis č. 131/1976 Sb. - Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o uznání rozvodů a zrušení manželského soužití

Předpis č. 33/1959 Sb. - Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o vymáhání výživného v cizině

Předpis č. 196/2001 Sb. - Vyhláška ministerstva spravedlnosti o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky

6.4 Internetové zdroje

MINISTERSTVO VNITRA. Odbor všeobecné správy, oddělení státního občanství a matrik: *Uzavření manželství*. [online]. 3.3.2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>

Notářská komora České republiky: *smluvní modifikace manželského majetkového režimu: seznam listin o manželském majetkovém režimu* [online]. [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.nkcr.cz/index.php?page=majeteksmlovy>

Portál veřejné správy: *Rozvod manželství* [online]. 2015 [cit. 2016-01-28]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/portal/obcan/situace/183/10049/11054.html>

Církevní překážky manželství [online]. 2002 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/cirkevni-prekazky-manzelstvi-17863.html>

7 Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník k uzavření manželství

Příloha č. 2: Protokol o uzavření manželství

Příloha č. 3: Dotazníkové šetření

c) užívat společné příjmení a muž*) -žena*)
bude užívat a na druhém místě uvádět
příjmení předchozí.

muž: .....
žena: .....
děti: .....

*) nehodící se škrtněte

Byli jsme poučeni o tom, že při zápisu uzavření manželství lze na základě žádosti ženy, jíž se uzavření manželství týká, uvést za stanovených podmínek v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství užívat, v mužském tvaru.

Žena předběžně žádá, aby její příjmení ....., vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize manželství zapsáno v mužském tvaru: ....., protože je

- a) cizinkou,
- b) státní občankou České republiky, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině,
- c) státní občankou České republiky, jejíž manžel je cizinec,
- d) státní občankou České republiky, která je jiné než české národnosti.*)

Bereme na vědomí, že při sňatečném obřadu uvedeme, dříve než učiníme sňatečný projev vůle, že nám nejsou známy překážky, které by nám bránily uzavřít manželství, že navzájem známe svůj zdravotní stav a že jsme zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.

Prohlašujeme, že nejsme ve vztahu poručníka a poručenice, dítěte a osoby, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstouna a svěřeného dítěte.

Máme spolu již tyto děti - jméno a příjmení, datum a místo narození - dokládá se rodným listem dítěte (dětí):

.....
.....

Dohoda o příjmení se bude vztahovat i na toto dítě (dětí) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám - dokládá se rodným listem dítěte (dětí):

.....

V .....

.....

podpis ženy

.....

podpis muže

*) nehodící se škrtněte

7.	Pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelé manželky, popřípadě pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelého partnera. Jde-li o cizince, úmrtní list není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství.	Pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelého manžela, popřípadě pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelé partnerky. Jde-li o cizinku, úmrtní list není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství.

**)

- občanský průkaz nebo cestovní doklad, jde-li o státního občana České republiky,
- průkaz o povolení k pobytu nebo cestovní doklad anebo průkaz totožnosti občana členského státu Evropské unie, jde-li o cizince,
- průkaz žadatele o udělení mezinárodní ochrany, jde-li o osobu, která podala žádost o udělení mezinárodní ochrany,
- průkaz povolení k pobytu azylanta, jde-li o osobu, které byl udělen azyl, nebo
- průkaz oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany, jde-li o osobu požívající doplňkové ochrany,
- průkaz žadatele o udělení dočasné ochrany, jde-li o osobu, která podala žádost o udělení dočasné ochrany, nebo
- průkaz cizince požívajícího dočasné ochrany, jde-li o osobu, které byla udělena dočasná ochrana.

.....
 razítko a podpis matrikáře

Zdroj: Oficiální dokument matričního úřadu

Příloha č. 2: Protokol o uzavření manželství

PROTOKOL O UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Dne .....

Před .....

(název úřadu a místo uzavření manželství)

Muž:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení .....

totožnost
prokázána .....

datum a místo,
okres (stát) narození .....

osobní
stav .....

rodné číslo .....

státní
občanství .....

rodiče muže:

otec- jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....

..... datum narození .....

místo, okres (stát)
narození .....

matka - jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....

..... datum narození .....

místo, okres (stát)
narození .....

Žena:

Jméno(a) a příjmení,
popř. rodné příjmení .....

totožnost
prokázána .....

datum a místo,
okres (stát) narození .....

..... rodné číslo .....

osobní ..... státní .....
stav ..... občanství .....

rodiče ženy:

otec- jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....

..... datum narození .....
místo, okres (stát)
narození .....

matka - jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení .....

..... datum narození .....
místo, okres (stát)
narození .....

Před oddávajícím:.....

(jméno, příjmení, funkce)

za přítomnosti matrikáře:.....

(jméno, příjmení)

Snoubenci projevili vůli, že spolu vstupují do manželství, a prohlásili, že jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.

Snoubenci se dohodli, že budou:

a) užívat společné příjmení

muž: .....

žena: .....

**b) užívat každý své dosavadní příjmení
a společné děti budou užívat příjmení**

muž: .....

žena: .....

děti: .....

**c) užívat společné příjmení a muž^{*)} -žena^{*)}
bude užívat a na druhém místě uvádět
příjmení předchozí.**

muž: .....

žena: .....

děti: .....

Dohoda o příjmení se vztahuje i na toto dítě (děti) nevěsty, jehož (jejichž) otec není znám (nutno ověřit v příslušné knize narození) – dokládá se rodným listem dítěte (děti):

.....

Žena žádá, aby její příjmení ....., vyplývající z dohody o příjmení po uzavření manželství, bylo v knize manželství zapsáno v mužském tvaru: ....., protože je

- a) cizinkou,
- b) státní občankou České republiky, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině,
- c) státní občankou České republiky, jejíž manžel je cizinec,
- d) státní občankou České republiky, která je jiné než české národnosti.*)

*) nehodící se škrtněte

Svědkové:

1. jméno(a) a příjmení.....

rodné číslo, popř. datum, místo a okres (stát) narození .....

2. jméno(a) a příjmení.....

rodné číslo, popř. datum, místo a okres (stát) narození .....

Tlumočník: .....

Muži - ženě - snoubencům^{*)} bylo prominuto předložení těchto dokladů:

Okresní soud v ..... udělil nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku (muž - žena^{*)})

povolení k uzavření manželství rozhodnutím ze dne .....čj....., které nabylo právní moci dne.....

*) nehodící se škrtněte

Protože snoubenci splnili všechny podmínky, které vyžaduje český právní řád pro vznik manželství, bylo manželství prohlášeno oddávajícím za právoplatně uzavřené.

..... oddávající	manžel .....
	rožený .....
..... matrikář(ka)	manželka .....
	rozená .....
..... tlumočník	svědek .....
	svědek .....

Uzavření manželství zapsáno do informačního systému evidence obyvatel dne:

**Uzavření manželství oznámeno Ředitelství služby cizinecké policie Policie České republiky dne:
(jde-li o cizince)**

Oddací list vyhotoven dne:

**Oddací list předán/zaslán dne:
(způsob, ověření totožnosti)**

**Předložené doklady vráceny/zaslány dne:
(uved'te které)**

Zdroj: Oficiální dokument matričního úřadu

Příloha č. 3: Dotazníkové šetření

Dobrý den,

jsem studentkou Provozně ekonomické fakulty ČZU v Praze a ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma Právní úprava manželství. Dotazník je určen pro všechny osoby starší 18 let. Cílem tohoto dotazníku je zjistit celkové povědomí osob o problematice instituce manželství, zjištěné poznatky pak budou zpracovány v manuálu o manželství. Předem děkuji za Váš čas a ochotu.

S pozdravem

Markéta Šebková

1. Jaký je Váš rodinný stav?

- svobodná/ý
- vdaná/ženatý
- rozvedená/ý
- vdova/vdovec

2. Máte Vy sám/sama uzavřenou předmanželskou smlouvu?

- ano
- ne

3. V několika příštích letech

- nemám v plánu uzavřít sňatek
- mám v plánu uzavřít sňatek s předmanželskou smlouvou
- mám v plánu uzavřít sňatek bez předmanželské smlouvy
- ještě nevím

4. Víte, který úřad eviduje uzavřená manželství?

- krajský úřad
- příslušný obecní úřad
- matriční úřad

- soud
- policie ČR

5. Označte dokumenty, které si myslíte, že jsou nezbytné k uzavření manželství

- doklad totožnosti
- rodný list
- rodné listy dětí
- zpráva o zdravotním stavu
- doklad o nejvyšším dosaženém vzdělání

6. Víte, kdo z těchto osob může být oddávající?

- notář
- soudce
- poslanec
- kapitán lodi
- kapitán letadla
- velitel vojenské jednotky

7. Jaký je podle Vašeho názoru minimální počet osob při konání civilního obřadu?

- 3
- 4
- 6
- 10

8. Myslíte si, že je možný sňatek osoby mladší 18-ti let?

- ano
- ano, ale pouze za určitých podmínek
- ne

9. **Myslíte si, že je nutné v případě církevního sňatku, aby byli oba snoubenci pokřtěni?**

- ano
- ne, postačí pouze jeden z nich
- nemusí být ani jeden z nich

10. **Víte, kdy dochází ke vzniku společného jmění manželů?**

- uzavřením manželství
- v průběhu manželství
- nemusí dojít ke vzniku

11. **Zaškrtněte jednu z možností, u které si myslíte, že nelze zahrnout do společného jmění manželů**

- majetek nabytý za trvání manželství
- dluhy
- dary
- podíl manžela v obchodní společnosti

12. **Víte o možnosti rozšíření či zúžení společného jmění manželů?**

- ano
- ne

13. **Víte, na koho se obrátit v případě rozšíření či zúžení společného jmění manželů?**

- notář
- soud
- starosta obce v místě trvalého bydliště
- matriční úřad

14. Víte, na jaký soud se obrátit v případě podání žádosti o rozvod?

- na kterýkoliv okresní soud v ČR
- na kterýkoliv soud v ČR
- okresní soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné trvalé bydliště

15. Zaškrtněte vše, co si myslíte, že se musí předkládat při rozvodu

- kopie oddacího listu
- kopie občanského průkazu
- návrh na rozvod
- rodné listy dětí
- doklad o společném bydlení manželů
- jména svědků

16. Víte, kolik korun stojí v současné době soudní poplatek za rozvod?

- 1 000,-- Kč
- 2 000,-- Kč
- 3 000,-- Kč
- více než 3 000,-- Kč
- nevím

17. Myslíte si, že lze rozvést církevní sňatek?

- ano, stejně jako civilní
- ano, ale je to složitější
- ne
- nevím

18. Víte, kdo určuje rozsah výživného?

- plátce výživného
- dítě
- ten, kdo dítě vychovává

- dohoda manželů nebo soud
- nevím

19. Víte, kdy zaniká povinnost platit na dítě výživné?

- dovršením 15-ti let věku dítěte
- zletilostí dítěte
- po skončení studia
- když je dítě schopno se samo živit
- když dítě začne samo vydělávat

20. Víte, kdy vzniká nárok na výživné rozvedeného manžela?

- pokud manžel/ka do 1 roku po rozvodu přijde o zaměstnání
- pokud se manžel/ka není schopen/schopna sám/sama živit
- pokud manžel/ka požaduje finanční prostředky na koupi osobního automobilu
- nevím

21. Jaké je Vaše pohlaví?

- žena
- muž

22. Jaký je Váš věk?

- 18 - 24
- 25 - 30
- 31 - 40
- 41 - 50
- 51 a více

23. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- střední s výučním listem
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

Zdroj: Vlastní zpracování